

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ПАВЛЕНКО ОЛЕНА ПАНТЕЛІЇВНА

УДК 339.9:352:353 (477)

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАМИ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ
СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Одеса - 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському державному екологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
ІРТИЩЕВА Інна Олександрівна,
Національний університет
кораблебудування ім. адмірала Макарова, м.
Миколаїв Міністерства освіти і науки
України, проректор з науково-педагогічної
роботи та інноваційної діяльності.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук
ВОЙТ Сергій Миколайович,
ДП «Виробниче об'єднання Південний
машинобудівний завод ім. О.М. Макарова»,
генеральний директор;

доктор економічних наук, доцент
КРАМАРЕНКО Ірина Сергіївна,
Миколаївський міжрегіональний інститут
розвитку людини Вищого навчального закладу
«Відкритий міжнародний університет розвитку
людини «Україна»,
професор кафедри підприємництва,
управління та адміністрування;

доктор економічних наук, професор
СТЕГНЕЙ Маріанна Іванівна,
Мукачівський державний університет,
професор кафедри економіки та фінансів.

Захист відбудеться «15» травня 2021 року о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112.

Автореферат розіслано «15» квітня 2021 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої ради**

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Євроінтеграційні орієнтири нашої держави тісно корелюють із внутрішніми реформами, що забезпечують політичний супровід системи публічного управління. Основні орієнтири національної політики управління регіонами сформовані на засадах децентралізації влади та фінансів, а також на основі формування фінансово спроможних територіальних громад, тобто відбувається процес оптимізації адміністративно-територіальної структури.

Сучасний етап трансформаційних перетворень, що серед іншого, передбачає децентралізацію публічного управління з делегуванням повноважень за принципом субсидіарності змінюється архітектура функцій, повноважень і завдань публічної влади вимагає нових підходів і моделей розробки та імплементації стратегії сталого розвитку у регіонах.

В умовах трансформаційних змін та турбулентності, що характерні для поточного періоду розвитку соціально-економічних систем, особливо на регіональному рівні, та водночас нагальної актуалізації потреб щодо збалансування економічного, соціального та екологічного векторів у стратегії новостворюваних адміністративно-територіальних утворень, одним з перспективних напрямків науково-практичного пошуку є дослідження можливостей формування соціально-економічних систем, в основі розвитку яких є забезпечення синергетичної взаємодії елементів та використання ресурсів, як необхідної умови досягнення Цілей сталого розвитку.

Питанням публічного управління регіонами присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, аналітичних звітів громадських організацій, міністерств та відомств, інших агенцій. Питанням публічного управління та соціально-економічного розвитку регіонів присвячені праці багатьох зарубіжних дослідників, серед яких: А. Гранберг, П. Кругман, Р. Лукас, Д. Родрік, Р. Ромер, М. Фуджита, А. Чистобаєв, А. Швецов та інші, а також праці вітчизняних науковців: Г. Геєця, І. Іртищевої, В. Козак, В. Лагодієнко, О. Павлова, Н. Попадинця, Л. Шевчук та інших.

Питання сталого регіонального розвитку попередньо досліджували відомі вчені України, зокрема: І. Бистряков, М. Долишній, І. Крамаренко, Л. Левковська, М. Стегней, М., В. Химинець, М. Хвесик, Є. Хлобистов та ін.

Разом з цим, в сучасних трансформаційних умовах суттєво змінюється організаційний дизайн, повноваження та, відповідно, вимоги до органів публічного управління і місцевого самоврядування. Перед регіонами, окрім забезпечення економічного і соціального функціонування на належному рівні, постає нове коло завдань, що передбачають забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку територій, впровадження інновацій та перехід до нових моделей використання ресурсів, що базуються на їх ефективному відтворенні, ощадливому використанні та екологічній безпеці. Тому актуальним залишається питання обґрунтування системи публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Результати

наукових пошуків, розроблені та систематизовані теоретико-методологічні положення й висновки дисертаційного дослідження відповідають тематиці науково-дослідних робіт Одеського державного екологічного університету, зокрема теми: «Методологічні і методичні основи оцінки економічної доцільності використання досягнень науки і техніки в природоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0109U007714), «Методологія управління еколого-орієнтованим розвитком нефінансового сектору національної економіки» (номер державної реєстрації 0116U002402) у межах яких автором розроблено організаційний механізм системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів; науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету «Ресурсне та інституційне забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем» (номер державної реєстрації 0120U102755), де автором обґрунтовано теоретико-цільовий підхід до оцінки системи публічного управління на підставі розподілу управлінських повноважень публічних органів щодо впливу на процеси їх реалізації на підзвітних територіях.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є формування теоретико-методологічних та прикладних засад публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку та удосконалення підходів щодо стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління.

Для досягнення поставлені й виконані такі основні завдання:

систематизувати наукові засади публічного управління в процесі реалізації стратегії сталого розвитку;

обґрунтувати методологічні підходи щодо публічного управління на макро-, мезо-, мікро- рівнях;

провести моніторинг сучасного стану регіонального управління в умовах децентралізації;

здійснити оцінку інституційного забезпечення сучасного стану публічного управління регіонами;

дослідити можливості самоменеджменту в системі публічного управління за рахунок використання цифрових технологій;

здійснити оцінку фінансового забезпечення регіонального розвитку;

здійснити моделювання фінансової самодостатності та добробуту населення в системі публічного управління регіонами;

систематизувати та конкретизувати цілі сталого розвитку регіону у контексті розподілу повноважень органів публічного управління щодо їх реалізації;

обґрунтувати методичні підходи оцінки та моніторингу ефективності діяльності публічного управління у сфері реалізації стратегії сталого розвитку;

здійснити аналіз ефективності публічного управління економічним забезпеченням сталого розвитку Причорноморського регіону;

проаналізувати ефективність публічного управління у контексті реалізації вектору сталого людського розвитку регіону;

запропонувати концептуальні засади стратегування сталого розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління;

провести аналіз екологічного становища Причорноморського регіону та ефективності політики у сфері забезпечення екологічної безпеки і сталого природокористування;

обґрунтувати основні напрямки та моделі забезпечення синергії економічного, соціального та екологічного векторів у стратегії сталого розвитку регіону.

Об'єктом дослідження є явища та процеси публічного управління регіонами.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні основи, методичні підходи та науково-практичні рекомендації щодо публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку.

Методи дослідження. Методологічною й теоретичною основою дослідження є наукові положення економічної теорії, теорій регіоналізму, сталого розвитку, публічного управління та урядування, праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Для досягнення поставленої мети та концептуальної цілісності в роботі використано загальнонаукові й спеціальні методи: *аналізу та синтезу* – для здійснення моніторингу сучасного стану регіонального управління в умовах децентралізації та його інституційного та фінансового забезпечення;

систематизації та узагальнення – для виявлення можливостей самоменеджменту в системі публічного управління за рахунок використання цифрових технологій та для систематизації цілей сталого розвитку регіону за принципом розподілу управлінських повноважень публічних органів щодо впливу на процеси їх реалізації; *просторовий* – для дослідження специфіки системи публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку; *статистичні* – для узагальнення, систематизації та виявлення тенденцій розвитку явищ і процесів пов'язаних із системою фінансового забезпечення публічного управління регіонами в умовах децентралізації; *графічний і картографічний* – для наочного відображення системи публічного управління регіонами з використанням показників соціально-економічного розвитку; *комп'ютерної обробки та аналізу інформації за допомогою програм Microsoft Excel* – для здійснення комплексного аналізу щодо явищ та процесів публічного управління регіонами.

Інформаційну базу дослідження становлять закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Державної служби статистики України та управлінь статистики в регіонах, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства розвитку громад та територій України, інших міністерств і відомств, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, матеріали конференцій і семінарів, монографії, збірники та наукові статті; інтернет-ресурси тощо.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі

викладено теоретико-методологічні засади і практичні рекомендації публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку. Наукові результати дослідження орієнтовані на розроблення комплексу сучасних організаційно-економічних механізмів та інструментів системи публічного управління регіонами. Найбільш важливими науковими результатами, що характеризуються новизною, є наступні положення:

вперше:

- запропоновано теоретико-цільовий підхід до оцінки системи публічного управління на підставі глибокого моніторингу та аналізу ефективності індикаторів, що на відміну від попередніх, враховує цільові показники розвитку, безпеки та відповідальності, дозволить визначити ступінь впровадження та результативності стратегії як на національному, так і на регіональному рівнях;

- обґрунтовано методичні підходи та математичний інструментарій оцінки і моніторингу ефективності публічного управління у сфері реалізації стратегії сталого розвитку, що на відміну від існуючих, базуються на системі показників та індикаторів сталого розвитку і можуть бути визначені в якості цільових за напрямками: економічне зростання, людський розвиток та екологічна безпека в алгоритмі розрахунку зважених стандартизованих показників на трьох рівнях: індикативному, критеріальному і векторному (інтегральному). Це дозволяє сформувати поточний профіль регіону (як рівень досягнень і слабких сторін у реалізації політики економічного зростання, людського розвитку та екологічної безпеки відносно еталонної моделі) та визначити вектори сталого розвитку регіону, що характеризують напрям і швидкість руху регіону до реалізації цілей сталого розвитку визначених у відповідних показниках;

- розроблено концептуальні засади стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління у вигляді відповідної ієрархічної моделі стратегії сталого розвитку регіону, яка базується на адаптованому до регіональних умов дереві цілей й передбачає: на першому рівні розподіл стратегій за основними векторами сталого розвитку; на наступному рівні формування системи забезпечувальних і функціональних стратегій із урахуванням наявного природного, виробничого, інфраструктурного, людського та фінансового потенціалу нових адміністративно-територіальних утворень; на заключному рівні проектування відповідних підсистем, механізмів й інструментів, що в сукупності забезпечуватимуть ефективну реалізацію стратегії;

удосконалено:

- методичні підходи до моделювання фінансової самодостатності та добробуту населення, які на відміну від попередніх, базуються на показниках валового регіонального продукту, доходів та капітальних видатків місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одну особу населення та наявному доході населення для Причорноморського регіону. Це дало можливість виявити закономірності зміни та розрахувати прогнозні значення характеристик фінансової самодостатності та добробуту населення в системі публічного

управління регіонами;

- систематизацію цілей сталого розвитку регіону за принципом розподілу управлінських повноважень публічних органів щодо впливу на процеси їх реалізації на підзвітних територіях за такими групами: імперативні цілі, залежні цілі та цілі посиленого сприяння. Це дозволяє ідентифікувати рівень та сферу відповідальності публічних органів за ефективність переходу регіону до моделі сталого розвитку, а також визначити найбільш дієві механізми реалізації окреслених цілей;

- можливості розвитку лідерів публічного управління та місцевого самоврядування за рахунок використання цифрових технологій, що дає їм поглиблене розуміння системної роботи у сфері державного управління та ролі кожного окремого представника цієї сфери і в результаті сприяє підвищенню рівня професійної та загальної компетентісної підготовки, формуванню комунікативних навичок та навичок командної роботи, лідерські здібності та здатність до саморозвитку;

- систему показників та результати аналізу екологічного становища Причорноморського регіону у вигляді відповідного екологічного профілю, що ілюструє основні здобутки та проблеми у сфері природокористування в областях регіону порівняно з середнім значенням обраних показників по інших регіонах України. Це може бути використано для удосконалення регіональної екологічної стратегії як однієї з ключових для досягнення стратегічних цілей сталого розвитку;

набули подальшого розвитку:

- узагальнення форм та різновидів децентралізації у системі публічного управління регіонами, які на відміну від попередніх, об'єднали поняття політичної, функціональної, адміністративної та фінансової децентралізації у здійснювану реформу децентралізації в Україні, що виступило підставою формування сприятливих умов для розвитку регіонів та новостворених територіальних громад, враховуючи їх специфіку та дало можливість покращити ефективність управління територіальним розвитком за рахунок підвищення спроможності новостворених об'єднаних громад;

- теоретико-методологічні підходи до оцінки інституційного забезпечення публічного управління регіонами на підставі моніторингу усіх явищ і процесів, що відбуваються в регіонах, та обґрунтуванні зменшення ролі держави у ході реалізації політики територіального розвитку. Це дало можливість окреслити очікувані результати взаємодії всіх ієрархічних структур в системі публічного управління регіонами, на підставі чого повинні розроблятися програми і заходи спрямовані на сталий, збалансований, соціально орієнтований розвиток, підвищення рівня життя населення регіону;

- тенденції зміни фінансового забезпечення регіонального розвитку, що на відміну від попередніх, базуються на моделі сталого розвитку територій і дають можливість сформуванню фінансово-економічний механізм реалізації моделі управління сталим розвитком регіонів (територій), який враховує етапи формування, акумулювання та використання фінансових ресурсів, забезпечує розширені можливості розвитку публічного управління та самоврядування на

основі сучасних управлінських методів орієнтованих на досягнення цілей та використання інновацій;

- результати порівняльного аналізу управління економічною складовою сталого розвитку Причорноморського регіону у вигляді визначеного профілю областей, що ілюструє сильні та слабкі сторони економіки регіону порівняно з середнім значенням досягнутим в інших регіонах на момент оцінювання за визначеними групами економічних індикаторів та обчисленого вектору економічного зростання, який узагальнено характеризує напрям та темпи змін економічної ситуації протягом аналізованого періоду;

- результати порівняльного аналізу забезпечення сталого людського розвитку у Причорноморському регіоні, визначені у відповідному профілю областей, що характеризує ефективність публічних органів у сфері реалізації політики зайнятості населення, добробуту громадян, забезпечення доступу до якісних медичних та освітніх послуг і обчисленому векторі людського розвитку, що показує напрям та ефективність перетворень в соціальній сфері регіону;

- напрями розбудови публічного управління територій, які зорієнтовані на децентралізацію влади, зокрема в частині розвитку регіональних інститутів громадського суспільства, гармонізації політичних та соціально-економічних систем з європейськими, що дозволить адаптувати основні функції управління до стандартів ЄС;

- основні складові та моделі забезпечення синергії економічного, соціального та екологічного векторів у стратегії сталого розвитку регіону, що ґрунтуються на формуванні нових концептуальних підходів до процесів управління регіональним розвитком на засадах балансу прямого управлінського впливу та механізмів самоорганізації й вимагають нової якості публічного управління на основі реінжинірингу відповідних управлінських структур (перехід від лінійних до функціонально-орієнтованих мережевих), підходів до прийняття рішень (використання новітніх методів аналізу та проектного підходу, громадського та експертного обговорення), методів впливу (впровадження економічних стимулів та інструментів «м'якого впливу») нових управлінських компетенцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування сформульованих практичних рекомендацій щодо стратегічних орієнтирів публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку. На основі результатів дослідження розроблені концептуальні засади стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління у вигляді відповідної ієрархічної моделі стратегії сталого розвитку регіону.

Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності виконавчого комітету Білгород-Дністровської міської ради (довідка №35/712 від 22.12.2020 р.); Запорізької торгово-промислової палати (довідка № 66/21-2 від 18.01.2021 р.); Регіональним фондом підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 16/68 від 15.02.2019р.); БО «Благодійний фонд «Громада за майбутнє України», м. Маріуполь (довідка №01-73 від

10.11.2020 р.); Комунальне підприємство «Водоканал», м. Арциз (довідка №7 від 18.01.2021 р.); ГО «Інститут демократії та соціального прогресу», м. Київ (довідка № 49 від 21.12.2020 р.); Миколаївським обласним фондом розвитку і підтримки громадських ініціатив (довідка № 51 від 14.02.2020р.); ГО «Академія економічних наук України», м. Київ (довідка №18 від 19.01.2021р.); ГО «Екопростір», м.Одеса (довідка № 7 від 21.01. 2021 р.).

Методичні підходи та математичній інструментарій оцінки і моніторингу ефективності публічного управління у сфері реалізації стратегії сталого розвитку впроваджені в навчальний процес Одеського державного екологічного університету (довідка № 02/887 від 30.12.2020 р.) та Донецького державного університету управління (м. Маріуполь) (довідка № 12-01/714 від 04.12.2020 р.).

Особистий внесок дисертанта. Всі наукові результати, викладені в дисертації належать автору особисто. З наукових публікацій, що у співавторстві, використані лише ті матеріали, які є результатом особистої праці здобувача. Робота не містить матеріалів кандидатської дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: «Енергоощадність. Збалансоване природокористування» (м. Львів, 2014 р.); «Природно-ресурсний потенціал Куяльницького та Хаджибейського лиманів території міжлимання: сучасний стан, перспективи розвитку» (м. Одеса, 2015 р.) ; «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» (м. Рівне, 23 квітня, 2015 р.); «Економіко-екологічні проблеми сучасності у дослідженнях молодих науковців» (м. Одеса, 2017 р.); «Методичні засади розробки стандартів нового покоління» (м. Одеса, 28-29 червня, 2019 р.); «Проблеми та перспективи розвитку еколого-економічних систем у сучасному світі» (м. Маріуполь, 15-19 квітня, 2019 р.); «Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях» (м. Бельско-Бяла (Польща), 7-8 травня, 2019 р.); «The Fifth International Conference of European Academy of Science» (Bonn, Germany, February 20-28, 2019); «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» (м. Рівне, 14 травня, 2020); «Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях» (м. Маріуполь, 20-21 травня, 2020 р); «Scientific achievements of modern society» (Ліверпуль, 8-10 січня, 2020 р.) ; Abstracts of the IInd International Scientific and Practical Conference (Luxembourg, January 26-28, 2021); «International scientific and practical conference: Perfect Publishing» (Toronto, Canada, 2021).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 97 наукових праць загальним обсягом 127,54 авт. арк., з яких особисто автору належить 67,35 авт. арк. Із них: 22 монографії, у т.ч. 1 одноосібна, 33 статті у наукових фахових виданнях, у т.ч. 21 – у виданнях, що включено до наукометричних баз, 26 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (у першому

розділі 110 найменувань, у другому – 68 найменувань, у третьому – 33 найменування, у четвертому – 26 найменувань, у п'ятому – 13 найменувань), 5 додатків. Повний обсяг дисертації становить 439 сторінки, з них основний текст 356 – сторінок, анотація – 14 сторінок, список використаних джерел 21 – сторінок, додатки – 6 сторінок. Робота містить 51 таблицю та 86 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі **«Наукові засади публічного управління в процесі реалізації стратегії регіонального сталого розвитку»** узагальнено теоретичні підходи до визначення сутнісних характеристик публічного управління регіону в умовах децентралізації, розкрито особливості та структуру інституційного забезпечення державного управління в процесі реалізації стратегії, систематизовано та виокремлено інструментарій публічного управління розвитком регіону.

В процесі узагальнення теоретичних підходів до визначення сутнісних характеристик публічного управління регіону в умовах децентралізації визначено різні позиції авторів щодо філософії понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління». Визначено, що сутність цих понять мають характерні відмінні особливості. Запропоновано в умовах децентралізації застосовувати саме публічне управління, що визначає основні вектори розвитку регіонів.

Доведено, що публічне управління виступає рушійною силою розвитку як держави в цілому, так і окремої територіальної одиниці, за рахунок системних відносин між державою та суспільством, забезпечуючи реалізацією суспільних цілей та стратегічних завдань.

Розкрито особливості та структуру інституційного забезпечення державного управління в процесі реалізації стратегії. Наведено процес впровадження та моніторингу результативності Стратегії сталого розвитку України до 2030 року.

Систематизовано та виокремлено інструментарій публічного управління розвитком регіону. Наведено, що до основних інструментів регіонального публічного управління є державні програми подолання депресивності територій та цільові програми регіонального розвитку. Доведено необхідність використання інструментів формування інноваційного розвитку регіону. Визначено важливість залучення приватних структур до формування регіональних програм. Постійний моніторинг та контроль реалізації програмного забезпечення дозволить визначити перспективи подальшого розвитку регіонів.

Досліджено теоретико-цільовий підхід до оцінки системи публічного управління на підставі глибокого моніторингу та аналізу ефективності

складових сталого розвитку. Він враховує цільові показники розвитку, безпеки та відповідальності, дозволить визначити ступінь впровадження та результативності стратегії як на національному, так і на регіональному рівнях.

У другому розділі «**Методологічні підходи щодо публічного управління на макро-, мезо-, мікро- рівнях**» обґрунтовано методологію дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління, розвинуто концептуальні підходи до визначення дисфункцій публічного управління на макро-, мезо-, мікро- рівнях; наведено методичні підходи до оцінювання детермінант-факторів розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління.

Обґрунтовано методологію дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління. Авторська концепція дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління наведена в структурно-логічній схемі, що містить теоретико-методичний, аналітичний і концептуальні блоки (рис. 1). Розкрито методи дослідження на кожному блоці. Охарактеризовано завдання дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління.

Розвинуто концептуальні підходи до визначення дисфункцій публічного управління на макро-, мезо-, мікро- рівнях. Визначено, що до основних негативних чинників впливу на неефективне публічне управління є дисфункції. Серед визначальних дисфункцій є корупція, бюрократизм, відсутність повноцінної реалізації функцій управління, неефективність роботи органів публічної влади, стагнація державної організації. Зазначено, що слабке використання цифрових інструментів призводить до погіршення публічного управління регіонами. Доведено необхідність обґрунтування організаційного механізму системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів.

Наведено методичні підходи до оцінювання детермінант-факторів розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління. Визначено, що в процесі дослідження ефективності розвитку регіонів важливої ролі набуває її оцінювання. Досліджено різні методичні підходи до оцінювання публічного управління розвитку регіону в умовах децентралізації. За допомогою дослідження визначено ряд детермінант-факторів, що впливають на ефективність публічного управління як регіонів, так і країни в цілому. Системна взаємодія детермінант-факторів публічного управління регіону в умовах децентралізації, спрямовується на реалізацію стратегічних цілей та завдань.

Наведено головні детермінанти регіонального розвитку. Доведено, що серед визначальних детермінант-факторів регіонального розвитку є соціальна, економічна та екологічна. Визначено необхідність здійснювати оцінювання ефективності впливу соціальної, економічної та екологічної детермінант-факторів, що дозволить аналізувати якісні умови змін публічного управління регіонами в умовах децентралізації. Доведено, що в процесі трансформаційних

змін все більшої актуальності набувають неекономічні фактори розвитку регіонів, відповідно його необхідно розглядати як контекст-детермінованим.

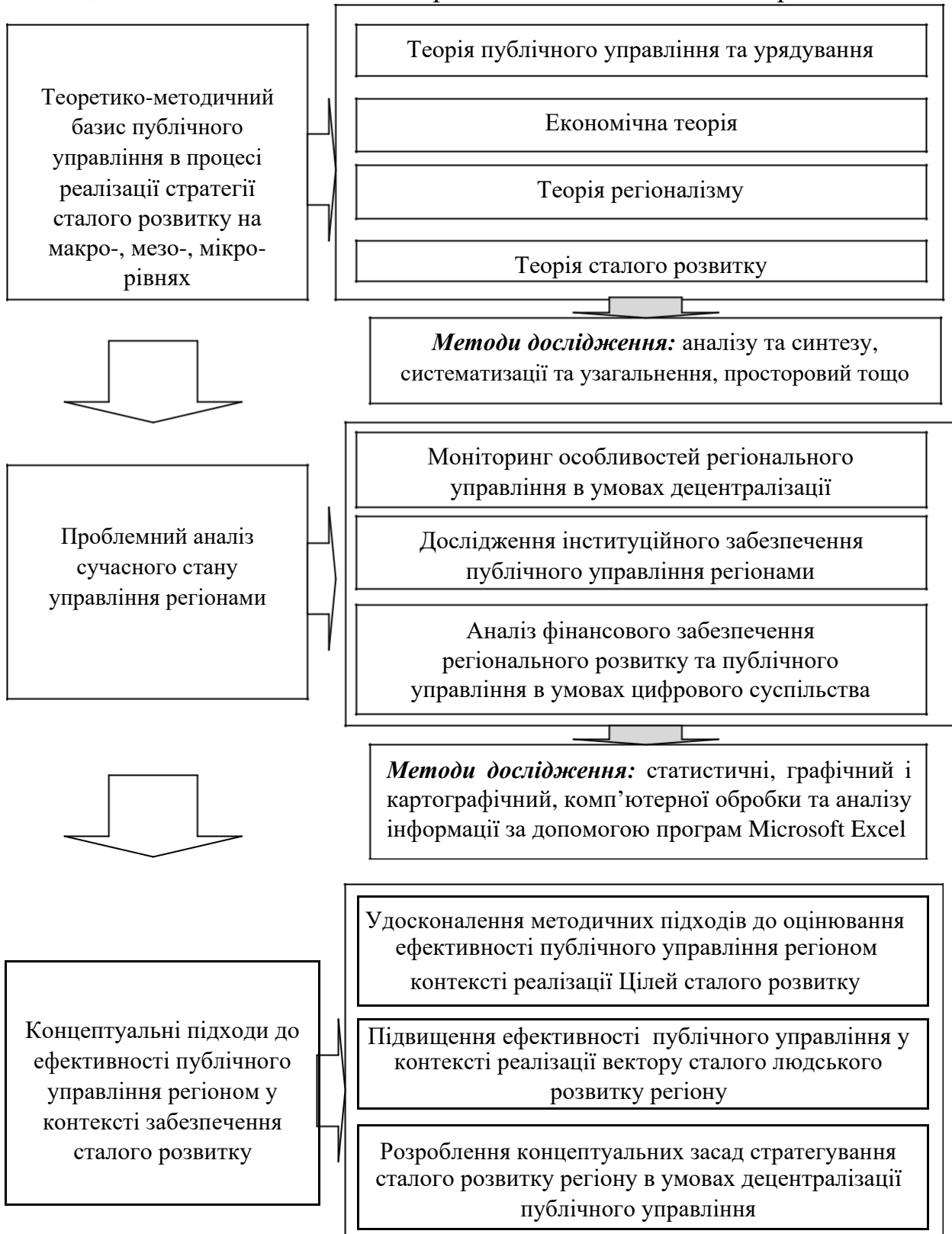

Рис. 1. Структурно-логічна схема дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління

У третьому розділі «Проблемний аналіз сучасного стану управління регіонами» здійснено моніторинг особливостей регіонального управління в

умовах децентралізації, досліджено інституційне забезпечення публічного управління регіонами, здійснено аналіз фінансового забезпечення регіонального розвитку та публічного управління в умовах цифрового суспільства.

Досліджено, що для новостворених територіальних громад Причорноморського та решти регіонів України важливим є забезпечення можливості задоволення потреб мешканців абсолютно усіх населених пунктів, навіть тих, що є віддаленими від адміністративного центру громад. Сам розвиток громади повинен характеризуватися територіальною рівномірністю і не обмежуватися одним населеним пунктом – центром громади. Досліджено, що інституційне забезпечення публічного управління регіонами у європейських країнах формується під впливом глобалізаційних процесів, які зменшують роль держави у ході реалізації регіональної політики, надаючи перевагу демократичним засадам управління регіонами.

Складовою інституційного забезпечення публічного управління регіонами визначено окрему інституцію – структурна функціонально-організаційна одиниця системи урядування. Прикладом такої одиниці може бути орган державного управління або самоврядування, установа або організація, окремий господарюючий суб'єкт, громадська організація, окремий громадянин. Розвиток інституційного забезпечення публічного управління регіонами слід розглядати як комплексне явище взаємодії організаційних складових (окремих інституцій) системи регіонального урядування із застосуванням відповідних механізмів соціально-економічного територіального розвитку.

Процеси демократизації національної економіки у поєднанні із реформуванням системи державного управління України охопили використання нових управлінських технологій, які можуть бути підсилені за рахунок поєднання із інноваційними та ефективними моделями управління, в якості яких рекомендовано розглядати: «new public management», «governance» і «good governance». Дані моделі були успішно апробовані у багатьох країнах світу, їх сутність полягає в поступовій заміні виконавчорозпорядчих форм управління на методи урядування, орієнтовані на досягнення цілей стосовно задоволення потреб та інтересів населення. Підсумковий результат взаємодії всіх ієрархічних структур в системі публічного управління регіонами повинен забезпечувати реальний моніторинг усіх явищ і процесів, що відбуваються в регіонах, на підставі чого повинні розроблятися програми і заходи спрямовані на сталий, збалансований, соціально орієнтований розвиток, підвищення рівня життя населення регіону.

Доведено, що реформована (децентралізована) система територіальної організації влади дала можливість підвищити ефективність управління територіальним розвитком за рахунок підвищення спроможності новостворених об'єднаних громад. Відбулося не тільки оптимізація кількості районів та територіальних громад, а і перерозподіл функціональних обов'язків між місцевими державними адміністраціями. Найбільше зобов'язань та відповідальності тепер лягає на об'єднані територіальні громади. Розвиток співробітництва територіальних громад на основі гармонізації визначених

пріоритетів національних та територіальних інтересів і надалі буде забезпечувати стійкість економічного ефекту проведених структурних реформ. Порівняння старої та децентралізованої системи органів влади дозволило визначити переваги децентралізованого адміністративно-територіального устрою та баланс компетенцій між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади.

Визначено, що внаслідок здійсненої реформи децентралізації вдалося досягти значних результатів у системі управління регіонами, районами та територіальними громадами, зокрема: посилення організаційно-правових засад місцевого самоврядування, що відповідають Європейській хартії місцевого самоврядування; покращення ресурсного забезпечення розвитку територіальних громад та діяльності органів місцевого самоврядування; підвищення якості та покращення доступності публічних послуг; забезпечення місцевими держадміністраціями та представниками громади постійного моніторингу публічних послуг, що забезпечуються органами місцевого самоврядування; створення сприятливих умов для участі представників громадськості у системі урядування; створення сприятливих умов для сталого розвитку територій на засадах розвитку партнерства, відповідальності та збалансованого використання ресурсів.

На сьогоднішній день органи місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад володіють значними повноваженнями та ресурсами, через що зростає їх вплив на місцевий соціально-економічний розвиток територій на яких вони розташовані. Структурно-інституційне забезпечення місцевого самоврядування охоплює старостинські округи та територіальні громади (всього 1470) по всіх районах (всього 136) та областях (всього 24) (рис. 2). На рівні старостинських округів виборцями обираються старости, а на рівні об'єднаної громади представники громади обирають голову громади (має право накладати вето на рішення ради)) та секретаря ради (може виконувати повноваження голови при потребі).

Визначено, що важливою складовою системи публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку є підсистема фінансово-економічного забезпечення, яка передбачає формування та використання фінансових ресурсів. В системі публічного управління регіонами для реалізації засад сталого розвитку можуть бути використані ресурси органів державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу, громадян та інших організацій зацікавлених у територіальному сталому розвитку. Сучасні моделі фінансово-економічного забезпечення сталого розвитку територій (об'єднаних громад, районів, регіонів) повинні враховувати варіацію рівня економічної самодостатності територій. Об'єктами фінансово-економічних відносин повинні виступати підприємницькі структурні одиниці, що діють на цих територіях, які долучаються до системи фінансово-економічного забезпечення на основі договорів співпраці або спільної діяльності. Організаційно-управлінські моделі співпраці влади, системи самоврядування, бізнесу та громади слід доповнювати інноваційними засадами управління – маркетинговою діяльністю, програмно-цільовим підходом, бюджетуванням, контролінгом, диверсифікацією та

розукрупненням виробництва у поєднанні із спеціалізацією територіальних громад тощо.

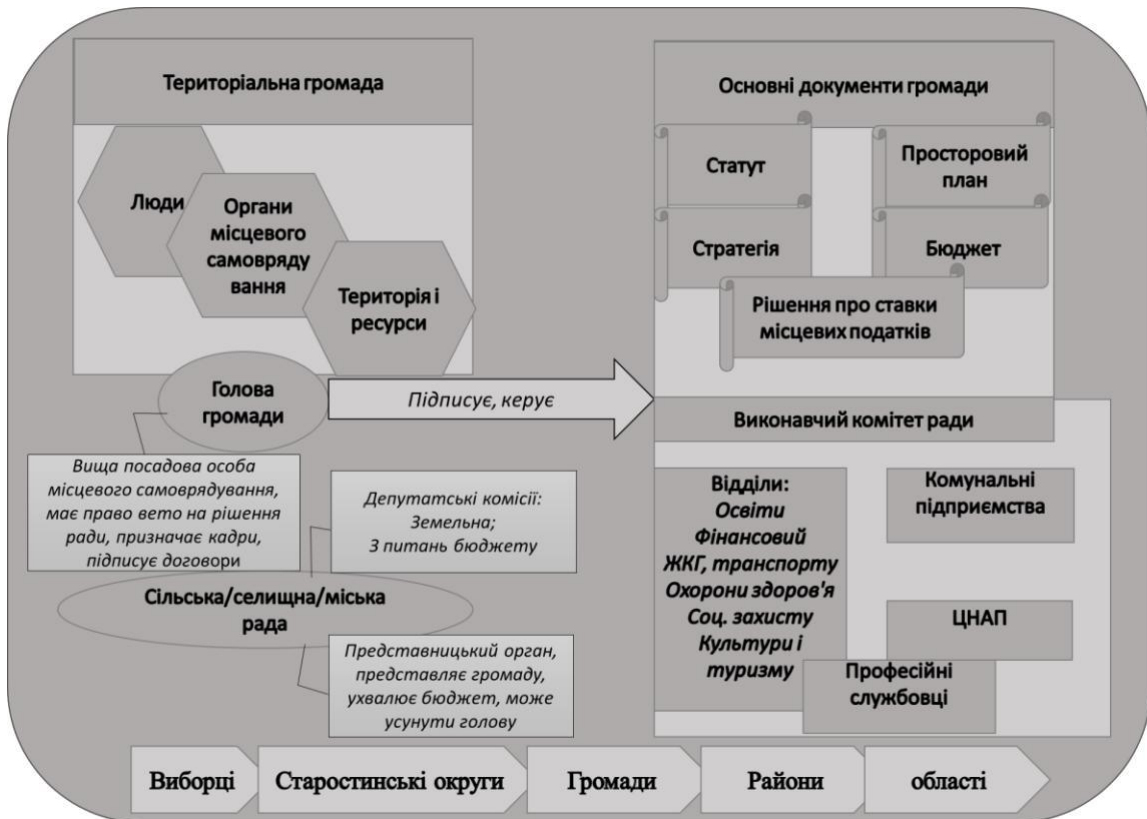

Рис. 2. Структура базової одиниці місцевого самоврядування

Без фінансово-економічного забезпечення неможливо уявити сталий розвиток територій (об'єднаних громад, районів, регіонів). Фінансово-економічне забезпечення виступає основою економічного механізму реалізації моделі сталого територіального розвитку. Державну підтримку слід розглядати, як підтримуючий (додатковий, другорядний) елемент фінансово-економічного забезпечення. Поєднання взаємодоповнюючих та протилежних за змістом методів диверсифікації та розукрупненням виробництва із спеціалізацією територіальних громад дасть можливість посилити співпрацю між різними громадами задля інформаційно-ресурсного обміну та посилить фінансову спроможність громад. Таким чином, домінантою процесу реалізації моделі сталого розвитку громад та територій є фінансово-економічне забезпечення, яке доповнюється державною підтримкою, поєднанням диверсифікації та розукрупненням виробництва із спеціалізацією територіальних громад на засадах використання ресурсоощадних технологій (рис. 3).

Публічне управління регіонів, в тому числі територіальних громад, повинно базуватися на всеохоплюючій зацікавленості і відповідальності усіх учасників розвитку і передбачати поєднання засобів адміністративно-економічного та ринкового управління одночасно, структурне співвідношення яких дасть змогу виокремити індивідуальні моделі організації діяльності та управління територіальних громад.

Рис. 3. Схема реалізації моделі сталого розвитку територій

Рис. 4. Організаційний механізм системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів

Важливим є збалансований підхід до використання адміністративного та ринкового способів регулювання фінансово-економічних взаємовідносин всередині та поміж громадами, а також безперервний моніторинг соціально-економічного їх розвитку, розподіл праці та диверсифікація виробничої сфери, мотивація та інформаційне забезпечення мешканців (рис. 4).

Визначено, що організаційний механізм системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів повинен поєднувати адміністративний та ринковий способи регулювання фінансово-економічних взаємовідносин, базуватися на всеохоплюючій зацікавленості і відповідальності усіх учасників розвитку, використовувати методи безперервного моніторингу соціально-економічного розвитку, розподілу праці та диверсифікація виробничої сфери, мотивації та інформаційного забезпечення мешканців.

Фінансово-економічні компоненти системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів володіють властивістю взаємної інтеграції та доповнення на етапах формування, акумулювання та використання фінансових ресурсів, що забезпечує розширені можливості розвитку публічного управління та самоврядування на основі сучасних управлінських методів орієнтованих на досягнення цілей та використання інновацій. Кошти державного бюджету не слід ототожнювати із основним найважливішим джерелом публічного управління та сталого розвитку регіонів (рис. 5).

Рис. 5. Фінансово-економічний механізм реалізації моделі управління сталим розвитком регіонів (територій)

Визначено, що важливим джерелом фінансового забезпечення сталого розвитку територій можуть бути екологічні фонди, діяльність яких спрямовується на акумулювання екологічних платежів суб'єктів господарювання та спрямування цих коштів на покращення екологічної ситуації. В контексті фінансово-економічного забезпечення сталого розвитку територій набуває актуальності завдання вдосконалення системи рентних платежів і зборів за використання природних ресурсів, зокрема в розрізі врахування екологічних втрат територій. Напрямом покращення ситуації з використанням природних ресурсів та розширення системи фінансового забезпечення сталого розвитку є широке впровадження рентних відносин в систему управління територіальним розвитком. Коливання доходів місцевих бюджетів спостерігалися і для областей Причорноморського регіону (рис. 6).

Визначено, що умовою подолання викликів сьогодення, що постали перед системою публічного управління та місцевого самоврядування є професіоналізм кадрового ресурсу та ефективність рішень, що приймаються у даній системі в якості відповіді на виклики та завдання. Важливим стає

професійне використання влади із врахуванням особливостей місцевої громади. У зв'язку з цим постає питання про можливості поглиблення знань у сфері публічного управління та місцевого самоврядування, які значно розширюються за рахунок розвитку цифрових технологій.

Доведено, що сучасну систему публічного управління регіонами неможливо уявити без цифрового складника.

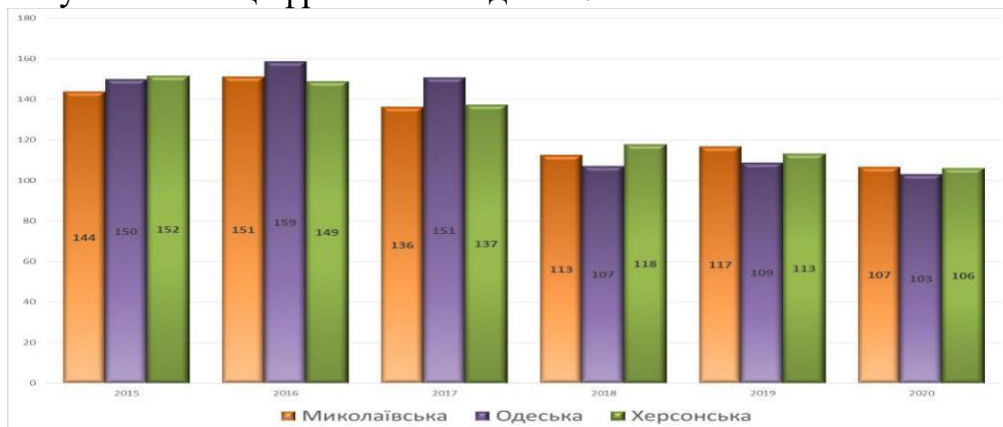

Рис. 6. Динаміка доходів місцевих бюджетів Причорноморського регіону

Переважає більшість комунікаційних процесів відбувається із використанням цифрових технологій, наприклад комп'ютера або смартфона, різного роду онлайн-середовищ та способів розміщення інформації, способів поширення інформації із застосування штучного інтелекту.

У четвертому розділі «Ефективність публічного управління регіоном у контексті забезпечення сталого розвитку» проаналізовано методичні підходи до оцінювання ефективності публічного управління регіоном у контексті реалізації Цілей сталого розвитку, здійснено порівняльний аналіз економічного розвитку областей Причорноморського регіону, охарактеризовано ефективність публічного управління у контексті реалізації вектору сталого людського розвитку регіону.

У сучасних трансформаційних умовах суттєво змінюється організаційний дизайн, повноваження та, відповідно, вимоги до органів публічного управління і місцевого самоврядування. Перед регіонами, окрім забезпечення економічного і соціального функціонування на належному рівні, постає нове коло завдань, що передбачають забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку територій, впровадження інновацій та перехід до нових моделей використання ресурсів, що базуються на їх ефективному відтворенні, ощадливому використанні та екологічній безпеці.

На основі проведених досліджень запропоновано систематизовану адаптацію цілей сталого розвитку на регіональному (територіальному рівні), вимірювання яких можливе на основі використання доступних статистичних даних щодо розвитку регіону та створює передумови для оцінювання ефективності публічних органів влади в контексті Сталого розвитку. Система показників розроблена виходячи з гіпотези про те, що основними векторами сталого розвитку є економічні, соціальний та екологічний, досягнення яких чітко визначені в цільових показниках та індикаторах (рис. 7.).

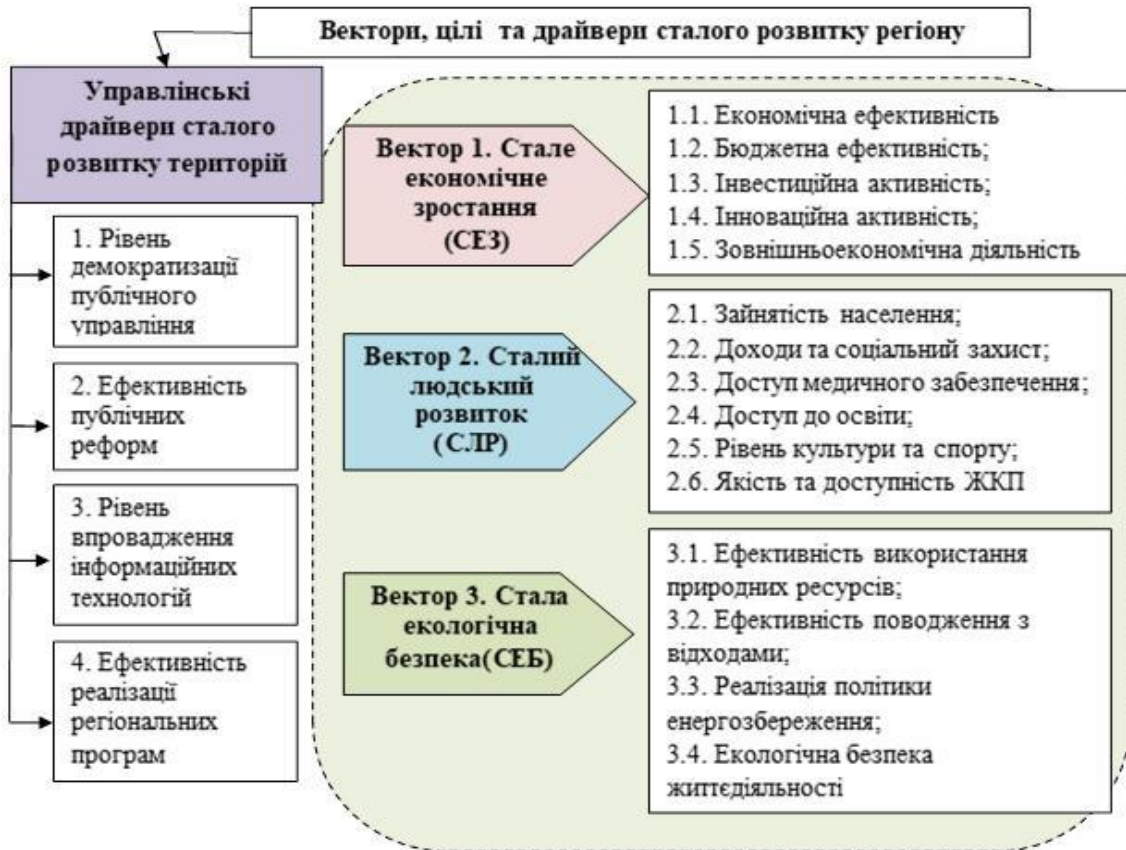

Рис. 7. Вектори, цілі та управлінські драйвери сталого розвитку регіонів, громад, територій

Досліджено, що в сучасних умовах ефективність розвитку країни, регіонів та окремих територій розглядається у контексті нової парадигми «сталого розвитку», що передбачає перехід соціально-економічних систем до моделі, яка здатна забезпечувати стійке економічне зростання, високий рівень соціальної справедливості й людського розвитку та екологічно-безпечне природокористування, тобто формує умови для задоволення потреб не тільки нинішнього, а й наступних поколінь. Кожний регіон має свої унікальні ресурси та можливості для реалізації Цілей сталого розвитку, зниження або пом'якшення екологічних проблем, створення умов для розвитку підприємництва, покращення інвестиційного клімату та життя населення завдяки запровадженню системного стратегічного підходу до управління.

Згідно запропонованих методичних підходів, оцінка економічного вектору сталого розвитку регіону із врахуванням доступної статистичної інформації передбачає аналіз таких груп показників: загальноекономічна ефективність, бюджетна ефективність, інвестиційна активність, інноваційна активність та зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання у регіоні. Для оцінювання вказаних показників запропоновано ряд відносних індикаторів, що у комплексі характеризуватимуть досягнення регіону у забезпеченні економічної стабільності регіональної системи, якість трансформаційних процесів та опосередковано умови, створені публічною владою для розвитку економіки.

Для визначення ефективності економічного розвитку регіону запропоновано використовувати поняття вектору економічного зростання з координатами $(X; Y)$. Де, X - інтегрований показник економічного розвитку регіону, що розраховується як зважена сума агрегованих показників (економічна ефективність; ефективність бюджету; інвестиційно-інноваційна активність; зовнішньоекономічна ефективність регіону), що враховують темпи приросту складових індикаторів за аналізований період у регіоні. Y - інтегрований показник економічного розвитку, досягнутого в країні, в середньому по всіх регіонах. Вектор визначатиме напрям економічного зростання з огляду на здобутки інших регіонів в цій сфері.

Результати розрахунків та визначені вектори економічного розвитку за 2015-2019 рік областей Причорноморського регіону проілюстровано на рис. 8.

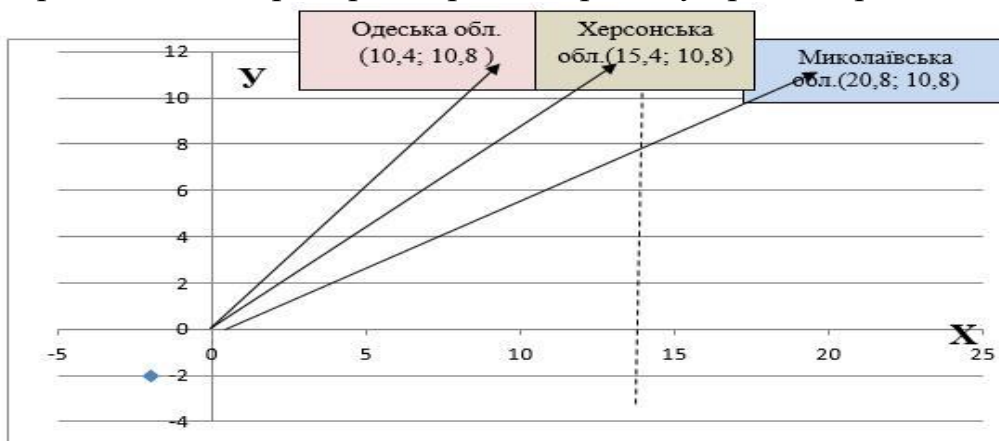

Рис. 8. Вектор економічного розвитку областей Причорноморського регіону на тлі загальних тенденцій економічного розвитку регіонів України у 2015-2019 рр.

Напрямок отриманих векторів в усіх областях Причорноморського регіону відповідає загальним тенденціям, досягнутим по Україні. Тобто, виявлено певний прогрес щодо посилення економічного становища регіонів в загальному за рядом досліджених показників. Позитивний напрям вектору вказує на те, що в цілому спостерігаються позитивні зрушення в напрямку економічного зростання. Найбільша довжина вектору в Миколаївській області, що свідчить про те, що в області за рядом економічних показників досягнуто вищих результатів, ніж в інших областях Причорноморського регіону та в середньому по інших регіонах України.

Для зміцнення економічного становища та прискорення руху регіону в напрямку сталого економічного зростання необхідно посилити слабкі сторони, виявлені у процесі індикативного аналізу для кожної області шляхом формування відповідних регіональних програм, покращення інвестиційного клімату та сприяння розвитку підприємницького сектору. Пропоновані методичні підходи є універсальними, тобто їх можна застосовувати як за інтегрованими показниками, так і на нижчих рівнях агрегування (агреговані показники, одиничні індикатори), що дозволить визначати загальні тенденції економічного розвитку та досягнуті результати в усіх аспектах управління

регіоном.

Для оцінки ефективності та дієвості публічної влади у контексті забезпечення сталого розвитку регіону запропоновано показники, що певним чином, залежать від рішень та діяльності регіональних органів влади й можуть бути визначені за допомогою аналітичного інструментарію з використанням доступних даних статистичних спостережень. Для оцінки ефективності діяльності публічного управління у контексті реалізації соціального вектору сталого розвитку запропоновано систему показників та відповідних індикаторів: зайнятість та гідні умови праці, доходи та соціальний захист населення, доступність та якість медичних послуг, доступність освіти.

Результати розрахунків показали достатньо широку диференціацію нормованих значень та загальних показників окремих сфер розвитку людського потенціалу в областях Причорноморського регіону. Разом з цим, більшість отриманих показників отримали від'ємне значення, що визначає слабкість позицій регіону в забезпеченні гідного людського розвитку порівняно з середнім значенням, досягнутим у регіонах України за переважною частиною індикаторів.

На рис. 9 наведено профіль людського розвитку у розрізі областей Причорноморського регіону, що окреслює основні проблеми у сфері розвитку людського потенціалу які мають бути враховані при розробленні регіональних планів та програм стратегічного розвитку.

Рис. 9. Профіль людського розвитку областей Причорноморського регіону (порівняння з середнім значенням по Україні), %

Наведені індикатори не достатньо для повного відображення ефективності управління соціальними процесами у регіонах. У зв'язку з цим, методичні підходи, запропоновані автором передбачають можливість введення в процес аналізу та моніторингу будь-яких кількісних або якісних показників та індикаторів, що дозволяють здійснювати порівняльний аналіз та визначати вектор розвитку у будь-яких сферах відповідальності публічних органів управління як на рівні регіонів, так і окремих територіальних громад.

У п'ятому розділі «Стратегічні пріоритети та моделі публічного управління сталим розвитком регіону в трансформаційних умовах» охарактеризовано моделі фінансової самодостатності та добробуту населення в

системі публічного управління регіонами, визначено концептуальні засади стратегування сталого розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління, окреслено моделі забезпечення синергії економічного, соціального та екологічного векторів у стратегії сталого розвитку регіону.

Одним із важливих завдань системи публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку визначено складання моделей та прогнозів, передбачення майбутньої та визначення можливих варіантів поведінки учасників системи. Сфера публічного управління регіонами тісно пов'язана із загальноекономічними тенденціями і характеризується умовами невизначеності та ризику. З метою послаблення ризиків та умов невизначеності використано методичні підходи щодо прогнозування основних параметрів системи публічного управління регіонами. Отримані прогнозовані значення валового регіонального продукту, доходів та видатків місцевих бюджетів, наявних доходів населення у розрахунку на одну особу демонструють тенденції зростання.

Визначено, що додатковим джерелом або резервом наповнення місцевих бюджетів є створення умов для розвитку малого бізнесу та самозайнятості населення, а також ретельний облік земель та встановлення адекватних ставок податків. Територіальні громади повинні прагнути збільшення кількості підприємців та залучення інвесторів. Визначено концептуальні засади формування регіональних цілей сталого розвитку.

Запропоновані підходи дозволяють сформулювати «дерево цілей» сталого розвитку регіону, що визначає завдання кожної ланки, сфери та суб'єкта публічного управління в процесі реалізації стратегії, сформує базові передумови для розроблення механізмів координації, пріоритетного розподілу ресурсів та визначення цілей сталого розвитку й відповідних стратегій на локальному (ОТГ) і регіональному (суб'єкти бізнесу) рівнях. Запропоновано концептуальну модель стратегії сталого розвитку регіону (рис. 10).

Визначено, що з позиції сталого розвитку є розподіл на першому етапі загальної стратегії регіону на три складові з виділенням окремо економічної, соціальної та екологічної стратегій, що визначатимуть основні проблемні питання, пріоритетні цілі та орієнтири для прийняття рішень на всіх рівнях публічного управління. Визначено, що в умовах децентралізації виникає ряд переваг та ризиків щодо сталого розвитку територій.

Для проведення оцінки екологічної складової управління екологізацією регіонального розвитку запропоновано систему відповідних показників та індикаторів: раціональне використання природних ресурсів, стан атмосферного повітря, енерго-ефективність, ефективність поводження з відходами.

Визначено екологічний профіль Областей Причорноморського регіону в 2019 році (рис. 11). Отриманий екологічний профіль областей регіону ілюструє середньозважені показники оцінки екологічного становища регіону порівняно з середнім значенням досягнутим по регіонам України у 2019 році за умови, що всім індикаторам надано однакового вагового значення із врахуванням їх позитивного чи негативного впливу на екологію. В цілому, всі показники окрім раціонального використання водних ресурсів мають позитивне значення.

Рис. 10. Концептуальна модель стратегії сталого розвитку регіону

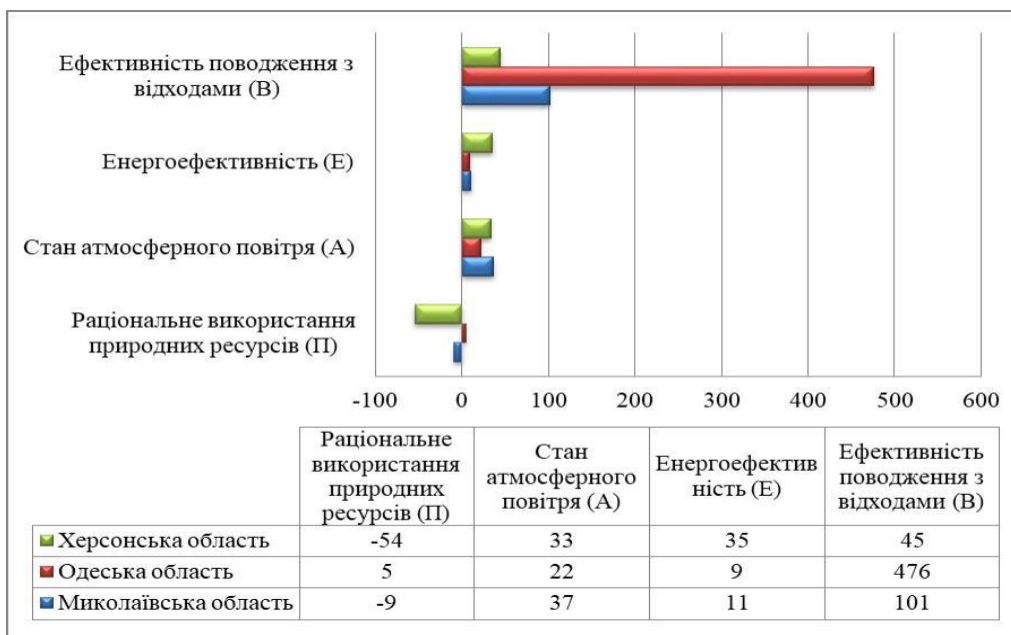

Рис. 11. Екологічний профіль областей Причорноморського регіону (порівняння з середнім значенням по Україні), %

Тобто, враховуючи особливості використаних методичних підходів можна зробити висновок про наявність певних здобутків і переваг в контексті екологічної безпеки. Разом з цим, зважаючи на загальне екологічне становище України, вказані показники можна розглядати лише як відносно позитивні.

На основі проведеного аналізу та узагальнення наукових праць щодо формування екологічної моделі розвитку регіону визначено стратегічні пріоритети екологізації сталого розвитку Причорноморського регіону, що необхідно імплементувати у відповідні регіональні стратегії на всіх рівнях публічного управління, а саме:

1) у сфері раціонального використання водних ресурсів першочерговими завданнями в Причорноморському регіоні;

2) у сфері покращення стану атмосферного повітря найбільш актуальними завданнями є: розроблення регіональних стандартів та квот на шкідливі викиди від стаціонарних джерел; пріоритетне державне інвестування проектів; пільгове кредитування підприємств; нейтралізаторів токсичних вихлопів та інших технологічній інновацій;

3) у сфері підвищення енергоефективності важливим є продовження поступової термомодернізації житлового фонду та об'єктів адміністративної і соціальної інфраструктури; активізація співпраці між ОСББ та органами управління ОТГ в напрямку створення фондів та прозорого використання коштів на реалізацію проектів термомодернізації; реконструкція та будівництво нових котелень та інших теплоенергосистем в напрямку переходу на використання альтернативних джерел енергії, скорочення енерговитрат при транспортуванні енергії тощо;

4) у сфері поводження з відходами найбільш важливими завданнями слід виділити: будівництво сміттєпереробних та сміттєспалювальних заводів з

електро- та тепло генерацією у передмістях адміністративних центрів; забезпечення сортування відходів, підвищення освіченості та відповідальності населення у цій сфері; організація ефективного вивезення побутових відходів на спеціально-обладнані території утилізації.

Визначено, що повного балансу та компромісу поміж забезпеченням векторів сталості в регіоні досягнути неможливо, однак можна виділити наступні механізми публічного управління, рівень збалансованості яких у відповідності до Цілей сталого розвитку сприятиме забезпеченню синергії у проектованій моделі сталого розвитку регіону:

1) Нормативно-правовий механізм формує правове поле функціонування інституцій публічного управління і спрямований на гарантування дотримання прав громадян на забезпечення гідного рівня життя та участі у демократичних процесах на будь-якій території, захист прав власності та забезпечення умов безпечної взаємодії в суспільстві.

2) Адміністративно-інституційний механізм спрямований на забезпечення демократичного врядування з боку публічних органів влади для досягнення консенсусу інтересів різних соціальних груп та координацію їх взаємодії на шляху сталого розвитку регіону.

3) Фінансово-економічний механізм створює умови для реалізації відтворювальних процесів на територіях на основі перетворення капіталу в дохід шляхом акумулювання, розподілу та перерозподілу грошових, інформаційних та інших потоків.

ВИСНОВКИ

У дослідженні здійснено аналіз формування теоретико-методологічних та прикладних засад публічного управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку та удосконалення підходів засад стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління. Узагальнюючі висновки полягають у наступному:

1. Систематизовано наукові засади публічного управління в процесі реалізації стратегії сталого розвитку. Обґрунтовано, що публічне управління виступає рушійною силою розвитку як держави в цілому, так і окремої територіальної одиниці, за рахунок системних відносин між державою та суспільством, забезпечуючи реалізацією суспільних цілей та стратегічних завдань. Охарактеризовано процес впровадження та моніторингу результативності Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. Обґрунтовано теоретико-цільовий підхід до оцінки системи публічного управління на підставі глибокого моніторингу та аналізу ефективності складових сталого розвитку. Він враховує цільові показники розвитку, безпеки та відповідальності, дозволить визначити ступінь впровадження та результативності стратегії як на національному, так і на регіональному рівнях.

2. Обґрунтовано методологічні підходи щодо публічного управління на макро-, мезо-, мікро- рівнях. Обґрунтовано методологію дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного

управління. Авторська концепція дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління наведена в структурно-логічній схемі, що містить теоретико-методичний, аналітичний і концептуальні блоки, методи та завдання дослідження. Доведено необхідність обґрунтування організаційного механізму системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів. Наведено методичні підходи до оцінювання детермінант-факторів розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління.

3. Здійснено моніторинг сучасного стану регіонального управління в умовах децентралізації. Виявлено, що під здійснюваними реформами децентралізації в Україні слід розуміти усі можливі її прояви та різновиди, адже євроінтеграційні орієнтири України поставили вимогу здійснення системних реформ політичної, функціональної, адміністративної та фінансової децентралізації. Політична децентралізація передбачає надання представникам громади більшої впливовості на розробку законів та формування політики розвитку, підвищує ефективність діяльності органів місцевого самоуправління та влади, перерозподіляючи більше повноважень на них, розширює можливості регіонального публічного управління за умови забезпечення можливості контролю національного рівня. Функціональна децентралізація передбачає чіткий розподіл повноважень між територіальним, регіональним та національним рівнями. Адміністративна децентралізація передбачає зміни адміністративно-територіального устрою у поєднанні із передачею повноважень у системі управління, використання ресурсної бази та здійсненні соціальної політики. Фінансова (фіскальна) децентралізація виступає чи не найважливішим різновидом децентралізації, адже є фундаментальною умовою забезпечення незалежного функціонування органів місцевого самоврядування та місцевих громад за рахунок передачі більшої частини фінансових надходжень (доходів) саме до місцевих бюджетів. Реформована (децентралізована) система територіальної організації влади дала можливість покращити ефективність управління територіальним розвитком за рахунок підвищення спроможності новостворених об'єднаних громад. Розвиток співробітництва територіальних громад на основі гармонізації визначених пріоритетів національних та територіальних інтересів і надалі буде забезпечувати стійкість економічного ефекту проведених структурних реформ.

4. Здійснено оцінку інституційного забезпечення сучасного стану публічного управління регіонами. Виявлено, що в Україні існувала і залишається думка щодо недоцільності популяризації інститутів регіонального розвитку, які б забезпечували підтримку і реалізацію державної регіональної політики і були б корисними у забезпеченні подолання міжрегіональних диспропорцій, що завжди мають місце в ринковій економіці. Доведено, що інституційне забезпечення публічного управління регіонами формується під впливом глобалізаційних процесів, які зменшують роль держави у ході реалізації регіональної політики, надаючи перевагу демократичним засадам управління регіонами та посилюючи співпрацю влади з представниками бізнесу та громади. Результатом такої співпраці виступає складна система публічного

управління, де усі повноваження та відповідальність розподіляються між органами державного управління, органами місцевого самоврядування, представниками бізнесу та громади. Визначено, що складовою інституційного забезпечення публічного управління регіонами виступає окрема інституція – структурна функціонально-організаційна одиниця системи урядування. Прикладом такої одиниці може бути орган державного управління або самоврядування, установа або організація, окремий господарюючий суб'єкт, громадська організація, окремий громадянин тощо. Розвиток інституційного забезпечення публічного управління регіонами запропоновано розглядати як комплексне явище взаємодії організаційних складових (окремих інституцій) системи регіонального урядування із застосуванням відповідних механізмів соціально-економічного територіального розвитку. Підсумковий результат взаємодії всіх ієрархічних структур в системі публічного управління регіонами повинен забезпечувати реальний моніторинг усіх явищ і процесів, що відбуваються в регіонах, на підставі чого повинні розроблятися програми і заходи спрямовані на сталий, збалансований, соціально орієнтований розвиток, підвищення рівня життя населення регіону.

5. Досліджено можливості самоменеджменту в системі публічного управління за рахунок використання цифрових технологій. Встановлено, що сучасні можливості самоосвіти та самоменеджменту у системі публічного управління суттєво розширюють пошукові системи в інтернеті. За допомогою використання інструментарію пошукових систем можна отримати багато знань та компетенцій, знайти всю необхідну інформацію. На сьогоднішній день найбільше використовують два типи пошукових систем: із пошуковими роботами (ботами) та гібридні (із роботами та із роботою людини). Існує багато освітніх порталів, що можуть бути корисними для самоменеджменту системи публічного управління та місцевого самоврядування, зокрема Урядовий портал (єдиний веб-портал органів виконавчої влади, сайт Національного агентства України з питань державної служби, сайти е-навчання, електронні курси підвищення професійних компетентностей державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема онлайн курси Prometheus. Досліджено, що освітні курси для представників публічного управління та місцевого самоврядування сприяють поглибленню розуміння системної роботи сфери державного управління та ролі кожного окремого представника цієї сфери. В результаті проходження навчання відбувається підвищення рівня професійної та загальної компетентності підготовки. До загальних професійних компетентностей відносять комунікативні, навички командної роботи, лідерські здібності та здатність до саморозвитку.

6. Здійснено оцінку фінансового забезпечення регіонального розвитку. Доведено, що організаційний механізм системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів повинен поєднувати адміністративний та ринковий способи регулювання фінансово-економічних взаємовідносин, базуватися на всеохоплюючій зацікавленості і відповідальності усіх учасників розвитку, використовувати методи безперервного моніторингу соціально-економічного розвитку, розподілу праці та диверсифікація

виробничої сфери, мотивації та інформаційного забезпечення мешканців. Фінансово-економічні компоненти системи публічного управління територіальними громадами у складі регіонів володіють властивістю взаємної інтеграції та доповнення на етапах формування, акумулювання та використання фінансових ресурсів, що забезпечує розширені можливості розвитку публічного управління та самоврядування на основі сучасних управлінських методів орієнтованих на досягнення цілей та використання інновацій. Кошти державного бюджету не слід ототожнювати із основним найважливішим джерелом публічного управління та сталого розвитку регіонів і територій. Важливим напрямом покращення ситуації з використанням природних ресурсів та розширення системи фінансового забезпечення сталого розвитку є широке впровадження рентних відносин в систему управління територіальним розвитком.

7. Здійснено моделювання фінансової самодостатності та добробуту населення в системі публічного управління. Встановлено, що, за рахунок здійснення реформ децентралізації в Україні відбулися позитивні зміни стосовно фінансової самодостатності громад та добробуту населення областей. Прогнозовані значення валового регіонального продукту, доходів та видатків місцевих бюджетів, наявних доходів населення у розрахунку на одну особу демонструють збереження попередньо виявленої за роки реформ децентралізації тенденції зростання. Збільшувати видатки місцевих бюджетів можливо тільки на основі збільшення їх доходів. Ще одним додатковим джерелом або резервом наповнення місцевих бюджетів є створення умов для розвитку малого бізнесу та samozайнятості населення, а також ретельний облік земель та встановлення адекватних ставок податків. Територіальні громади повинні прагнути збільшення кількості підприємців та залучення інвесторів, що буде сприяти покращенню умов для ведення бізнесу та виробленню чітких правил взаємодії бізнесу та влади. Таким чином, результатом реформ децентралізації стало покращення фінансової самостійності та самодостатності громад на основі закріплення стабільних джерел надходження фінансових ресурсів і розширення дохідної частини місцевих бюджетів. Процеси децентралізації, зміни податкового законодавства та Бюджетного кодексу України (щодо бюджетної децентралізації) дали можливість вирішити питання фінансового забезпечення територіального управління громадами, районами та регіонами. Відбулося розширення прав об'єднаних територіальних громад щодо встановлення місцевих податків, платежів і зборів, які нараховуватися у процесі обігу товарів та послуг та формують фінансово-економічну ресурсну базу їх розвитку.

8. Систематизовано та конкретизовано Цілі сталого розвитку регіону у контексті розподілу повноважень органів публічного управління щодо їх реалізації. Запропоновано систематизовану адаптацію ЦСР на регіональному (територіальному рівні), вимірювання яких можливе на основі використання доступних статистичних даних щодо розвитку регіону та створює передумови для оцінювання ефективності публічних органів влади в контексті Сталого розвитку. З метою розподілу повноважень та відповідальності за реалізацію

цілей сталого розвитку регіону запропоновано їх класифікацію за такими групами: імперативні цілі, що за умови відповідного правового забезпечення можуть бути закріплені як обов'язкові для виконання у всіх випадках при прийнятті рішень органами публічної влади; залежні цілі, що виконуються публічними органами влади у відповідності до умов, що сформовані на національному рівні та цілі посиленого сприяння, реалізація яких залежить від створених у регіоні відповідних умов.

9. Обґрунтовано методичні підходи та математичний інструментарій оцінки і моніторингу ефективності публічного управління у сфері реалізації стратегії сталого розвитку регіону. Методичні підходи містять систему показників та індикаторів сталого розвитку, що можуть бути визначені в якості цільових за напрямками: економічне зростання, людський розвиток та екологічна безпека та алгоритм розрахунку зважених стандартизованих показників на трьох рівнях: індикативному, критеріальному і векторному (інтегральному). Результати розрахунків дозволяють визначити поточний профіль регіону, що ілюструє стан економіки, людського розвитку і екологічної безпеки відносно еталонного (середнього, цільового, максимально-можливого за даних умов) стану та вектору, що характеризує напрям і швидкість руху регіону до реалізації Цілей сталого розвитку.

10. Проаналізовано ефективність публічного управління у контексті реалізації вектору сталого людського розвитку регіону. Систематизовано показники та індикатори сталого економічного розвитку регіону, що характеризуватимуть досягнення регіону у забезпеченні економічної стабільності, розвитку та використання економічного потенціалу порівняно з іншими регіонами України. З використанням запропонованих методичних підходів здійснено ретроспективний аналіз та проведено порівняльну оцінку економічного розвитку у розрізі областей Причорноморського регіону за критеріями загальної економічної ефективності, ефективності бюджетного процесу, інвестиційно-інноваційної та зовнішньоекономічної діяльності. За результатами проведеного аналізу визначено економічний профіль областей та обчислено вектор сталого економічного розвитку за період 2015-2019 років. Результати порівняльної оцінки відносно середнього значення по інших регіонах України показали, що області Причорноморського регіону відстають за всіма агрегованими показниками економічного розвитку. Найбільші негативні диспропорції характерні для Херсонської області, рівень економічного розвитку якої більш ніж на 20% є нижчим від середнього рівня за всіма групами показників. Одеська область лідирує за показниками загальної економічної (10%) та бюджетної ефективності (8%). В Миколаївській області достатньо розвинений потенціал зовнішньої торгівлі (81% вище середнього значення). Обчислений вектор економічного розвитку показав, що попри порівняно низький рівень економічного розвитку, у динаміці спостерігається певний прогрес у сфері економічного зростання. При цьому, темпи економічних перетворень за переважною більшістю показників є вищими, ніж у середньому по інших регіонах України.

11. Проаналізовано ефективність публічного управління у контексті реалізації вектору сталого людського розвитку регіону. Систематизовано показники та індикатори сталого людського розвитку регіону, що характеризують ефективність управлінських рішень та дієвість регіональної влади у сфері вирішення соціальних проблем. У контексті методичних підходів та системи індикаторів запропонованих автором, проведено порівняльний аналіз та визначено поточний профіль областей Причорноморського регіону за рівнем людського розвитку станом на початок 2019 року порівняно з середніми показниками, досягнутими в цілому по регіонах України. Встановлено, що більшість отриманих показників отримали від'ємне значення, що визначає слабкість позицій регіону в забезпеченні гідного людського розвитку порівняно з середнім значенням, досягнутим у регіонах України за переважною частиною індикаторів. Найбільш проблемними сферами в областях залишаються: доходи та рівень соціального захисту населення, що на 3,5-8,7% є нижчим, ніж в середньому по Україні та рівень доступності і якості медичного забезпечення, що у середньому відстає від аналогічних показників на 9,8% (Миколаївська обл.), 3% (Одеська область) та 7,6% (Херсонська область). Обчислено також вектори сталого людського розвитку по аналізованих областях, отриманий напрям та довжина яких відповідає загальним тенденціям, досягнутим по Україні. Результати проведених розрахунків, а також запропоновані методичні підходи з відповідною адаптацією до цілей дослідження можуть бути використані при розробленні регіональних стратегій та програм Сталого розвитку територій.

12. Запропоновано концептуальні засади стратегування сталого розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління. Досліджено теоретичні засади формування та основні проблеми у реалізації стратегій соціально-економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації, на основі чого удосконалено концептуальні засади стратегування сталого розвитку регіонів на сучасному етапі реформ. У цьому контексті обґрунтовано методичні підходи до розробки дерева цілей сталого розвитку, напрямки удосконалення процесу формування регіональних стратегій та оптимізації системи стратегічного управління регіоном у контексті сучасних викликів та із урахуванням інклюзивних умов його функціонування. Запропоновано формування регіональних стратегій із урахуванням векторів сталого розвитку та розроблення системи відповідних забезпечуючих і функціональних стратегій, орієнтованих на збалансоване використання і розвиток природно-ресурсного, людського та економічного потенціалу для реалізації визначених у стратегії цілей.

13. Проаналізовано екологічне становище Причорноморського регіону та ефективність політики у сфері забезпечення екологічної безпеки і сталого природокористування. Запропоновано систему показників та індикаторів аналізу екологічної підсистеми регіонального господарства у розрізі таких складових: раціональність використання природних ресурсів, стан атмосферного повітря, енергоефективність виробництва та систем життєзабезпечення, ефективність поводження з відходами. Використовуючи

пропоновану систему індикаторів визначено показники прогресу у розвитку кожної складової та поточний профіль екологічного становища областей Причорноморського регіону, що ілюструє основні переваги та проблеми його екологічного розвитку. Проведений аналіз показав, що в областях Причорноморського регіону існують спільні, проте в різній степені виражені проблеми щодо забезпечення населення й економіки водними ресурсами та ефективності їх використання, недостатній рівень ефективності поводження з відходами, порівняно низькі темпи впровадження енергозберігаючих технологій, підвищення обсягів шкідливих викидів в атмосферне повітря, особливо від пересувних джерел забруднення та аварійний стан об'єктів комунальної інфраструктури в значній частині населених пунктів. Вирішення вказаних проблем лежить у площині розробки і реалізації екологічної стратегії розвитку регіону, як однієї з провідних стратегій сталого розвитку.

14. Обґрунтовано основні напрямки та моделі забезпечення синергії економічного, соціального та екологічного векторів у стратегії сталого розвитку регіону. В процесі дослідження встановлено, що умовах трансформаційних змін та турбулентності, що характерні для поточного періоду розвитку соціально-економічних систем, особливо на регіональному рівні, та водночас нагальної актуалізації потреб щодо збалансування економічного, соціального та екологічного векторів у стратегії новостворюваних адміністративно-територіальних утворень. У цьому контексті важливим завданням є пошук оптимального балансу між владним цілеспрямованим впливом на процеси сталого розвитку та стимулювання процесів самоорганізації у регіонах. Визначено, що основною особливістю синергетичного підходу у контексті сприяння самоорганізації складних систем є формування системи стимулів і мотивацій, що впливаючи на потреби і відповідну поведінку суб'єктів системи, спрямовували б їх в певному, необхідному для життєздатності системи напрямку. Опираючись на досвід країн ЄС в цій сфері до таких механізмів віднесено: цільове програмування та створення спеціалізованих фондів фінансування окремих напрямків сталого розвитку для забезпечення соціальної, економічної та екологічної конвергенції регіонів та окремих територій; застосування смарт-підходів при формуванні стратегій інноваційного розвитку регіонів; визначення та дотримання прозорих критеріїв відбору бізнес-проектів державної та регіональної підтримки у регіонах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, розділи в монографіях:

1. Павленко О.П. Регіональні аспекти публічного управління: теорія та методологія стратегування: моногр. М.: ФОП Швець В.М., 2020. 356 с. (21,8 друк. арк.).

2. Павленко О., Сербов М., Васійчук В., Курилець О., Кучера Я. *Шляхи зменшення техногенного забруднення на підприємствах нафтохімічної промисловості. Безпека життєдіяльності людини у концепції реалізації цілей*

сталого розвитку: моногр./ Кол. авторів; під ред. проф. Нагурського О.А. Л.: НУ Львівська політехніка, 2020. С. 79-103, 290 с. (5,75 друк. арк., особистий внесок: аналіз індикаторів екологічного вектору сталого розвитку регіону – 3,25 друк. арк.).

3. O. Pavlenko, A. Rozmarina, I. Yuzva Improvement of the management and administration mechanism in the budget sphere at the local government level. *Management and administration in the field of services: selected examples. Collective Scientific Monograph*. O.: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020 [in Ukrainian]; (0,5 друк. арк., особистий внесок: бюджетування у сфері публічного управління – 0,2 друк. арк.).

4. Павленко О.П. Методологічні засади управління еколого-орієнтованим розвитком нефінансового сектора національної економіки: моногр. / за заг. ред. О. П. Павленко, О. В. Жавнерчик. Х.: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 9-33. (1,5 друк. арк., особистий внесок: дослідження політики у сфері забезпечення екологічної безпеки Причорноморського регіону – 0,75 друк. арк.).

5. Теоретичні засади управління еколого-орієнтованим розвитком нефінансового сектора національної економіки: моногр. / за заг. ред. О. П. Павленко, О. В. Жавнерчик. Х.: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. С. 9-33. (1, друк. арк., особистий внесок: напрями управління еколого-орієнтованим розвитком – 0,5 друк. арк.).

6. O. Pavlenko, N. Heorhiadi Improvement of integrated enterprise management systems. *Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine*. Monograph. R.: Baltija Publishing, 2019. С. 40-57. (1,13 друк. арк., особистий внесок: дослідження систем управління – 0,65 друк. арк.).

7. O. Pavlenko, A. Rozmarina. Problems, trends and prospects of the ecologically oriented development of alternative energy. *Modern Technologies of Society Development*. Collective Scientific Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2019; ISBN 978-83-946765-6-8 [in Ukrainian]. (0,5 друк. арк., особистий внесок: екологічно орієнтований розвиток територій – 0,25 друк. арк.).

8. Terebukh A.A., Pavlenko O. P. Rusin-Grinik R. R. Management of business structures aimed to provide their competitiveness. *Strategies for economic development: the experience of poland and the prospects of Ukraine*. Collective monograph. Poland: “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2018, Vol. 2. (1,0 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування бізнес-структурного управління – 0,35 друк. арк.).

9. Павленко Е.П. Государственно-частное партнерство в сфере обеспечения потребителей пресной водой. *Комплексный подход к управлению пресноводными ресурсами: моногр.. / Кол. авторов; В.Г. Ковалев и др. О., 2018. С. 153-171. (1,13 друк. арк., особистий внесок: дослідження державно-приватного партнерства в управлінні – 0,35 друк. арк.).*

10. Pavlenko E.P. Glushkov A.V.,Gubanova E.R., Khetselius O.Yu., Bunyakova Yu.Ya., Pavlenko E.P., Buyadzhi V.V. New methods in analysis and project management of environmental activity: Electronic and radioactive waste. O.:

Publ.Co, 2016. 120 P. (1,0 друк. арк., особистий внесок: дослідження екологічних проектів Причорноморського регіону – 0,2 друк. арк).

11. Павленко О.П. Екологізація торгівельної діяльності в умовах сталого розвитку. «Zrównoważony rozwój: zmiany społeczne i ekonomiczne» (Sustainable development: social and economic changes). Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2016. (1,0 друк. арк., особистий внесок: Екологізація в умовах сталого розвитку на мезо- та макрорівнях – 0,5 друк. арк)

12. Павленко О.П. Еколого-економічні аспекти експорту та імпорту в системі міжнародної торгівлі. *Моделювання механізмів фінансової підтримки суб'єктів міжнародної торгівлі*: монографія / Кол. авторів; відп. ред. С.В. Князя. Л.: Вид-тво Львівської політехніки, 2016. С. 302-312. (0,63 друк. арк.).

13. Павленко О.П., Чумак В.В. Екологічна сертифікація, як інструмент забезпечення екологічної безпеки торговельного підприємства. *Торговельне підприємництво: механізми розвитку і фінансової підтримки*: колективна монографія/ За наук. ред. д-ра екон. наук Князя С. В. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 682-693. 724 с. (0,63 друк. арк. особистий внесок: обґрунтування екологічної сертифікації, як інструмент забезпечення екологічної безпеки – 0,3 друк. арк).

14. Павленко О.П., Номир Салех Ахмад Менеджмент природно-ресурсного потенціала міжнародного туристско-рекреаційного природопользования на прикладі Сирійської Арабської Республіки: монографія/ Під ред. Ковальова В.Г. Одеса: ОДЕКУ, 2011. 200 с. (12,5 друк. арк. особистий внесок: управління ресурсним потенціалом – 6,0 друк. арк)

15. Павленко О.П. Инновационная деятельность как показатель экономической безопасности. *Основы безопасного и сбалансированного развития экономико-экологических систем*: колективна монографія/ Под ред. проф. Ковалева В.Г. Одеса: ОГЭКУ, 2010. С. 99-109. (0,63 друк. арк.)

16. Павленко О.П. Экологический туризм как средство социально-экономического развития депрессивных регионов Украины. *Основы безопасного и сбалансированного развития экономико-экологических систем*: колективна монографія/ Под ред. проф. Ковалева В.Г. Одеса: ОДЕКУ, 2010. С. 36-46. (0,63 друк. арк.)

17. Павленко Е.П., Ахмад Н.С. Международное туристско-рекреационное природопользование в Сирійській арабській республіці. *Научные основы комплексного подхода к многоаспектности в развитии теории управления*: монографія/ Кол. авторов; под ред. д.э.н., проф. Ковалева В.Г. Одеса: ОГЭКУ, 2009. С. 35-70. (2,19 друк. арк. особистий внесок: світовий досвід забезпечення екологічної безпеки – 1,12 друк. арк)

18. Павленко Е.П. Проблемы и перспективы устойчивого развития Украины. *Научные основы комплексного подхода к многоаспектности в развитии теории управления*: монографія/ Кол. авторов; под ред. д.э.н., проф. Ковалева В.Г. Одеса: ОГЭКУ, 2009. С. 3-70. (2,19 друк. арк.)

19. Павленко О.П., Міхова І.В., Чорна Т.Г., Рубель О.Є та ін. Викладання засад сталого розвитку в середній школі. Дідові ігри. Одеса:

Регіональний центр розповсюдження екологічних знань ОДЕКУ, 2006. (3,94 друк. арк. особистий внесок: основні засади сталого розвитку – 1,8 друк. арк.).

20. Павленко Е.П., Буркинський Б.В., Ковалев В.Г., Ковалева Н.Г. и др. Устойчивое развитие или стратегия переходного периода. *Экономические проблемы природоохранного менеджмента*. Одесса: ОГЭКУ, 2002. 330 с. (20,63 друк. арк., особистий внесок: дослідження стратегій розвитку – 5,0 друк. арк.).

21. Павленко Е.П., Буркинський Б.В., Ковалев В.Г., Ковалева Н.Г. и др. Инвестиционная политика предприятия. *Инвестирование природоохранной деятельности*. Одесса: Ин-т проблем рынка и экон.-эколог. исслед., 2002. 221 с. (13,81 друк. арк., особистий внесок: регіональна інвестиційна політика – 3,0 друк. арк.).

22. Павленко Е.П., Ковалев В.Г., Колонтай С.Н. Менеджмент природоохранной деятельности. Одесса: ОГЭКУ, 2001. 107 с. (13,81 друк. арк., особистий внесок: управління екологічною безпекою – 4,0 друк. арк.)

Статті в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних:

23. Павленко О.П., Бойко Є.О., Сіренко І.В., Надточій І.І., Ракіпов В.Р. Самоменеджмент лідера публічного управління та місцевого самоврядування в умовах цифрового суспільства. *Вісник ХНАУ*. 2020. №3. С. 3-

19. (ICI, Scholar; Cite Factor Academic Scientific Journals) (1,01 друк. арк., особистий внесок: дослідження місцевого самоврядування в умовах цифрового суспільства – 0,25 друк. арк.).

24. Павленко О.П., Бойко Є.О., Богославська А.В. Регіональні аспекти інституціональних змін системи публічного управління ресурсозбереженням в аграрному секторі. *Вісник ХНАУ*. 2020. №2 С. 287-299. (ICI, Scholar; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index ResearchBib) (0,81 друк. арк., особистий внесок: дослідження публічного управління ресурсозбереженням – 0,25 друк. арк.).

25. Павленко О.П., Іртищева І.О., Войт Д.С., Дубинська І.І., Головіна О.І. Стратегічні імперативи сталого розвитку регіону в трансформаційних умовах. *Вісник ХНАУ*. 2020. №1. С. 345-355. (ICI, Google Scholar; Cite Factor Academic Scientific Journals) (0,69 друк. арк., особистий внесок: визначення стратегічних імперативів сталого розвитку регіону – 0,25 друк. арк.).

26. Pavlenko O., Kniaz S., Shchebel A., Mrykhina O., Bohiv Y., Kalashnyk O., Moroz S., Kyrychenko O., Kushka D., Pastyrskaya I., Dzvonyk V. Factor analysis of the rationality of enterprise potential management in the coordinate system of organizational development. *ARCTIC*. 2020. Vol. 73. №9. P. 2-27. (**Web of Science, Scopus, DOAJ, CIRC, SJR**) (1,63 друк. арк., особистий внесок: факторний аналіз раціональності управління потенціалом – 0,75 друк. арк.)

27. Pavlenko O., Sabadash V., Rubel O., Shivarov A., Kaled A Asalam Moftah Adrwi The Dynamic Approach to the Study of Institutions in Conditions of the Green Economy: Macroeconomics, Regions, Industries. *International Journal of Global Environmental Issues*. 2020. P. 11 (у друці.). (**Scopus**) (0,69 друк. арк.,

особистий внесок: вивчення регіональних інститутів в умовах зеленої економіки – 0,25 друк. арк.).

28. Pavlenko O., Heorhiadi N., Kniaz S., Zaiats O., Bohiv Y., Yemchenko I., Kalashnyk O., Moroz S., Stasevych S., Syzon M. Methodical approach to the structural parameterization of forming the development strategy of national financial system. *ARCTIC*. 2020. Vol. 73. №3. P. 128-147. (*Web of Science, Scopus, DOAJ, CIRC, SJR*) (1,25 друк. арк., особистий внесок: структурна параметризація формування стратегії розвитку – 0,75 друк. арк.).

29. Pavlenko O., Heorhiadi N., Kazymyra I., Gnylianska L., Moroz S., Kalashnyk O., Skrynkovsky R. Modeling of Options of Providing Entrepreneurship Entities Competitiveness on The Basis of Innovation Clusters Development. 34th IBIMA Conference (Madrid, Spain. November 13-14). 2019. P.7319-7323. (*Web of Science, Scopus, DOAJ, CIRC, SJR*) (0,31 друк. арк., особистий внесок: забезпечення розвитку інноваційних кластерів – 0,15 друк. арк.).

30. Павленко О.П., Князь С.В., Георгіаді Н.Г., Русин-Гриник Р.Р. Раціоналізація інтегрованих систем управління підприємствами. *Law & Sciences*. 2019. № 1-2. ISSN 2522-4549. P.23-29 [in Ukrainian]. (*Index Copernicus, SIS, Google Scholar, IJIF, SAJI Journal Index, Wikiversity та ін.*) (0,44 друк. арк., особистий внесок: раціоналізація інтегрованих систем – 0,20 друк. арк.)

31. Knyaz S., Pavlenko E., Rubel O., Zavnerchik O. Funding mechanisms for implementation of marine strategy framework directive: eu experience. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. № 27(4). ISSN 2306-4994. P.341-348. (*ESCI - Web of Science; EBSCO ; Ulrich's Periodicals Directory, Index Copernicus; CiteFactor Academic Scientific Journals*) (0,5 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування механізмів фінансування стратегій – 0,25 друк. арк.).

32. Павленко О.П., Бабіров Е.Х., Олійник А.М. Аналіз конкурентоспроможності торговельних підприємств-рітейлерів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 13. Частина 1. С.8-13. (*Index Copernicus*). (0,38 друк. арк., особистий внесок: аналіз конкурентоспроможності на мікрорівні – 0,25 друк. арк.).

33. Павленко О.П., Князь С.В., Бабірлі У.Х. Напрямки розширення експортного потенціалу вітчизняних підприємств на ринках ЄС. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 25-31. (*IC, SIS, Google Scholar*). (0,44 друк. арк., особистий внесок: розширення регіонального експортного потенціалу – 0,25 друк. арк.).

34. Павленко О.П., Князь С.В., Бабірлі У.Х. Сутність експортного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 3. (*IC, Google Scholar*). (0,44 друк. арк., особистий внесок: дослідження складових експортного потенціалу – 0,25 друк. арк.).

35. Бабіров Е.Х., Олійник А.М., Павленко О.П. Формування моделі оцінювання конкурентоспроможності товарів. *Збірник наукових праць «Проблеми системного підходу в економіці»*. 2017. Випуск 3(59). С.34-42. (*IC*,

Google Scholar). (0,56 друк. арк., особистий внесок: формування моделі оцінювання конкурентоспроможності – 0,25 друк. арк.)

Статті в наукових фахових виданнях:

36. Павленко О.П., Бабірлі У.Х., Олійник А.М. Аналіз споживчого попиту на товари вітчизняного походження на ринках ЄС. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Секція 4 Економіка та управління підприємствами*. 2017. Випуск 24. Частина 1. С.73-78. (0,38 друк. арк., особистий внесок: аналіз регіонального споживчого потенціалу – 0,25 друк. арк.)

37. Павленко О.П. Економіко-екологічні індикатори регіональних трансформацій морегосподарського комплексу України. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2014. № 17. С 27-35. (0,5 друк. арк.)

38. Павленко О.П. Економіко-екологічні основи комплексного морського планування. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2013. № 16. С 27-32. (0,38 друк. арк.)

39. Павленко Е.П. Формирование актуальных механизмов экологизации морской деятельности. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2013. № 15. С.39-48. (0,63 друк. арк.)

40. Павленко Е.П., Солдатова С.А. Механизмы формирования экотуристического природоохранного кластера в Сивашском суб-регионе. *Вісник ОДЕКУ: науковий журнал*. 2012. №13. С.79-87. (0,56 друк. арк.)

41. Павленко Е.П., Ахмад Н.С. Методологические подходы к оценке экономико-экологических ущербов от туристической деятельности. *Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки*. 2010. №4. (4). С.243-246. (0,63 друк. арк.)

42. Павленко Е.П., Ахмад Н.С. Состояние, проблемы и перспективы развития туризма в Украине на современном этапе. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2008. Випуск.5. С.1-8. (0,56 друк. арк., особистий внесок: туризм як головна складова розвитку регіону– 0,40 друк. арк.)

43. Павленко Е.П., Михова И.В., Головина О.И. Венчурные фонды как альтернативный источник финансирования природоохранной деятельности. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2006. Випуск.2. С.1-8. (0,56 друк. арк., особистий внесок: венчурне фінансування екологічної сфери – 0,35 друк. арк.)

Статті в наукових виданнях іноземних держав

44. Павленко Е.П. Факторы воздействия актуальных экономико-экологических угроз морской деятельности. *Экономика и предпринимательство*. 2013. №3(32). С. 98-103. (0,38 друк. арк.)

Статті в інших виданнях:

45. Павленко О.П. Формування науково-методичної бази збалансованого економіко-екологічного управління приморськими територіями в контексті міжнародного досвіду. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2016. № 20. С. 102-111. (0,63 друк. арк.)

46. Павленко Е.П. Основные принципы государственного управления развитием прибрежных территорий. *Науковий журнал Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління*. 2015. № 1 (69). С96-101. (0,38 друк. арк.)
47. Pavlenko E. Development of P-S-R of indicators for the use of decision makers: Collection of researches and scientific articles the project Integrated. *Land-use Management Modelling of Black Sea Estuaries (ILMM-BSE)*. 2015. P. 266-270. (0,33 друк. арк.)
48. Павленко О.П. Розробка P-S-R індикаторів для використання особами, що приймають рішення. *Збірник досліджень і наукових статей в рамках проекту «Комплексне модельоване управління землекористуванням естуаріїв Чорного моря (ILMM-БФБ)»*. 2015. С. 266-270. (0,33 друк. арк.)
49. Pavlenko E. Impact assessment and management tools for sustainable land use: Collection of researches and scientific articles the project Integrated. *Land-use Management Modelling of Black Sea Estuaries (ILMM-BSE)*. 2015. P. 261-265. (0,38 друк. арк.)
50. Павленко О.П. Оцінка впливу і засоби управління для сталого землекористування. *Збірник досліджень і наукових статей в рамках проекту «Комплексне модельоване управління землекористуванням естуаріїв Чорного моря (ILMM-БФБ)»*. 2015. С. 261-265. (0,38 друк. арк.)
51. Pavlenko E. Development mechanism complex analysis decides on the purpose of land region: Collection of researches and scientific articles the project Integrated. *Land-use Management Modelling of Black Sea Estuaries (ILMM-BSE)*. 2015. P. 249-252. (0,25 друк. арк.)
52. Павленко О.П. Разработка механизма комплексного анализа принимаемых решений о целевом назначении земель региона. *Збірник досліджень і наукових статей в рамках проекту «Комплексне модельоване управління землекористуванням естуаріїв Чорного моря (ILMM-БФБ)»*. 2015. С. 244-249. (0,38 друк. арк.).
53. Pavlenko E., Zhavnerchik O. New institutional legislation for land-use planning authorities: Collection of researches and scientific articles the project Integrated. *Land-use Management Modelling of Black Sea Estuaries (ILMM-BSE)*. 2015. P. 240-244. (0,31 друк. арк., особистий внесок: інституційне законодавство для органів землекористування – 0,25 друк. арк.).
54. Павленко О.П., Жавнерчик О.В. Нові інституційні законодавства органів планування землекористування. *Збірник досліджень і наукових статей в рамках проекту «Комплексне модельоване управління землекористуванням естуаріїв Чорного моря (ILMM-БФБ)»*. 2015. С. 235-240. (0,31 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування інституційного законодавства органів планування землекористування – 0,25 друк. арк.)
55. Павленко Е.П., Сапожникова А.А. Политика управления заемным капиталом на предприятии. *Вопросы экономического развития Украины: сб. науч. статей под ред. Ковалева В.Г.* Одесса: ОГЭКУ, 2004. С. 94-97 (0,29 друк. арк., особистий внесок: дослідження джерел фінансування – 0,18 друк. арк.)

Авторські свідоцтва на науковий твір*

1. **Свідоцтво № 87255 від 23.03.2019 р.**, на авторські права на літературний письмовий твір наукового характеру "Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень. Ступінь вищої освіти Бакалавр. Галузь знань: 07 "Управління та адміністрування", спеціальність: 073 "Менеджмент", автори Лепейко Т.І., Жилінська О.І., Мельник О.Г., **Павленко О.П.**, Новікова М.М., Маркіна І.А., Алькема В.Г., Кузнецова І.О., Кабаков Ю. Б., Бай С.І., Краснокутська Н.С. (Авторське право і суміжні права. Офіційний бюлетень № 52, 2019.).

2. **Свідоцтво № 93655 від 5.11.2019 р.**, на авторські права на літературний письмовий твір наукового характеру "Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти Другий (магістерський) рівень. Ступінь вищої освіти Магістр. Галузь знань: 07 "Управління та адміністрування", спеціальність: 073 "Менеджмент", автори Лепейко Т.І., Жилінська О.І., Мельник О.Г., **Павленко О.П.**, Новікова М.М., Маркіна І.А., Алькема В.Г., Кузнецова І.О., Кабаков Ю. Б., Бай С.І., Краснокутська Н.С. Безгін К.С. (Авторське право і суміжні права. Офіційний бюлетень № 55, 2019.).

Опубліковані праці апробаційного характеру†**

3. Розмаріна А.Л., Павленко О.П., Андрушко М.С. Проблеми та перспективи розвитку екологічного маркетингу в Україні: Abstracts of the 1st International Scientific and Practical Conference (Luxembourg, January 26-28, 2021). Luxembourg 2021. 557 p. Pp. 119–123. (0,33 друк. арк., особистий внесок: *перспективи розвитку екологічного маркетингу в Україні* – 0,20 друк. арк.).

4. Павленко О.П., Жавнерчик О.В. Мультидисциплінарний підхід до формування громадянських компетентностей бакалаврів спеціальності «публічне управління та адміністрування» в сучасних умовах. *Методичні засади розробки стандартів нового покоління*: мат-ли Всеукр. науково-практ. конф. (Одеса, 28-29 червня 2019 року) / Одеський державний екологічний університет. О., 2019. С 29-32. (0,23 друк. арк., особистий внесок: *формування компетентностей у здобувачів вищої освіти* – 0,15 друк. арк.).

5. Абрашевський І., Павленко О.П. Теоретичні засади соціо-еколого-економічної безпеки. *Проблеми та перспективи розвитку еколого-економічних систем у сучасному світі*: мат-ли Міжн. науково-практ. конф. (Маріуполь, 15-19 квітня 2019 року). М., С. 8-12. (0,23 друк. арк., особистий внесок: *регіональна соціо-еколого-економічної безпеки* – 0,15 друк. арк.)

6. Бажак К., Павленко О. П. Митне регулювання у процесі розвитку еколого-економічних систем. *Проблеми та перспективи розвитку еколого-економічних систем у сучасному світі*: мат-ли Міжн. науково-практ. конф. (Маріуполь, 15-19 квітня 2019 року). М., С. 185-188. (0,23 друк. арк., особистий внесок: *напрями розвитку еколого-економічних систем* – 0,15 друк. арк.).

*. Здобувачем отримано 6 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір.

**† Здобувачем опубліковано 26 праць апробаційного характеру

7. Аверкіна А., Павленко О., Еколого-економічний та соціальний вплив на розвиток еколого-економічних систем. *Проблеми та перспективи розвитку еколого-економічних систем у сучасному світі*: мат-ли Міжн. науково-практ. конф.(Маріуполь, 15-19 квітня 2019 року). М., С-12-14. (0,23 друк. арк., особистий внесок: соціальний вплив на розвиток еколого-економічних систем – 0,15 друк. арк.).

8. Павленко О.П., Бабіров Е.Х. Екологізація товарів, як чинник підвищення конкурентоспроможності на інтегрованих ринках. *Економіко-екологічні проблеми сучасності у дослідженнях молодих науковців*: мат-ли Міжн. наук. конф. молодих вч. / Одеський державний екологічний університет. Харків: ФОП Панов А.М., 2017. С 82-85. (0,23 друк. арк., особистий внесок: дослідження екологізації товарів – 0,15 друк. арк.)

9. Павленко О.П., Пам О.А. Напрямки реалізації регіональної політики енергозбереження. Соціально-економічні проблеми в житловому секторі: мат-ли міжн. науково-практ. конф. О.: ХГЕУ, 2016. С. 45-47. (0,23 друк. арк., особистий внесок: напрями реалізації регіональної політики енергозбереження – 0,15 друк. арк.)

10. Павленко О.П. Підходи щодо формування еколого-економічних індикаторів трансформацій причорноморського регіону. *Економіка: реалії часу і перспективи*: мат-ли Міжн. науково-практ. конф. (Одеса, 20-21 лютого 2014 року) Том 3 / Одеський національний політехнічний університет, О.: ОНПУ, 2014. С. 96-98. (0,23 друк. арк.)

АНОТАЦІЯ

Павленко О. П. Публічне управління регіонами у процесі реалізації стратегії сталого розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2021.

Дисертацію присвячено формуванню теоретичних підходів щодо визначення сутнісних характеристик публічного управління регіону в умовах децентралізації, розкрито особливості та структуру інституційного забезпечення державного управління в процесі реалізації стратегії сталого розвитку. Обґрунтовано методологію дослідження стратегування розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління, систематизовано методичні підходи до оцінювання детермінант та факторів розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління.

Здійснено моніторинг особливостей регіонального управління в умовах децентралізації, досліджено інституційне забезпечення публічного управління регіонами, систематизовано методичні підходи щодо оцінювання ефективності публічного управління регіоном у контексті реалізації цілей сталого розвитку.

Здійснено порівняльний аналіз економічного розвитку областей Причорноморського регіону. Охарактеризовано моделі фінансової самодостатності та добробуту населення в системі публічного управління

регіонами, визначено концептуальні засади стратегування сталого розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління, окреслено моделі забезпечення синергії економічного, соціального та екологічного векторів у стратегії сталого розвитку регіону.

Ключові слова: децентралізація, публічне управління, регіон, регіональна економіка, регіональний розвиток, стратегія, сталий розвиток.

АННОТАЦІЯ

Павленко Е. П. Публичное управления регионами в процессе реализации стратегии устойчивого развития. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2021.

Диссертация посвящена формированию теоретических подходов к определению сущностных характеристик публичного управления региона в условиях децентрализации, раскрыты особенности и структура институционального обеспечения государственного управления в процессе реализации стратегии устойчивого развития. Обоснованно методологию исследования стратегирование развития региона в условиях децентрализации публичного управления, систематизированы методические подходы к оценке детерминант и факторов развития региона в условиях децентрализации публичного управления.

Осуществлен мониторинг особенностей регионального управления в условиях децентрализации, исследованы институциональное обеспечение публичного управления регионами, систематизированы методические подходы к оценке эффективности публичного управления регионом в контексте реализации целей устойчивого развития. Систематизированные показатели и индикаторы устойчивого человеческого развития региона, определенным образом зависят от решений и деятельности региональных органов власти и могут быть определены с помощью аналитического инструментария с использованием доступных данных статистических наблюдений. Проведен сравнительный анализ эффективности обеспечения человеческого развития на территории Причерноморского региона.

Осуществлен сравнительный анализ экономического развития областей Причерноморского региона. Охарактеризованы модели финансовой самодостаточности и благосостояния населения в системе публичного управления регионами, определены концептуальные основы стратегирование устойчивого развития региона в условиях децентрализации публичного управления, определены модели обеспечения синергии экономического, социального и экологического векторов в стратегии устойчивого развития региона. Доказано, что организационный механизм системы публичного управления территориальными общинами в составе регионов должен сочетать административный и рыночный способы регулирования финансово-

экономических взаимоотношений, базироваться на всеобъемлющей заинтересованности и ответственности всех участников развития.

Доказано, что на современном этапе трансформационных преобразований, имеющих целью формирования эффективной, инновационно-ориентированной модели устойчивого развития национальных социально-экономических систем стоит задача по выработке эффективных методов прогнозирования и стратегирование процессов социально-экономического развития с учетом экологической составляющей. Указанные задачи требуют, прежде всего, адаптации целей устойчивого развития в региональных условиях и разработки эффективных стратегий их сквозной реализации в регионах с учетом имеющегося регионального потенциала, ограничений, возможностей и «видение» развития отдельных территориальных образований местными общинами.

Предложено систематизированную адаптацию целей устойчивого развития на региональном (территориальном уровне), измерение которых возможно на основе использования доступных статистических данных по развитию региона и создает предпосылки для оценки эффективности публичных органов власти в контексте устойчивого развития.

Ключевые слова: децентрализация, публичное управление, регион, региональная экономика, региональное развитие, стратегия, устойчивое развитие.

SUMMARY

Pavlenko O.P. Public regions' management in the process of sustainable development strategy implementation. - Qualifying scientific work as a manuscript.

The thesis for a Doctor's of Economics degree by specialty 08.00.05 - development of productive forces and regional economy. - Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2021.

The dissertation is devoted to the formation of theoretical approaches to determining the essential features of public regions' management under the conditions of decentralization, it reveals the peculiarities and structure of institutional public administration support underway of sustainable development strategy. Research methodology of regional development strategizing in the setting of public administration decentralization is substantiated, methodological approaches to estimation of determinants and regional development factors in the conditions of public management decentralization are systematized.

Peculiarities of regional governance in the conditions of decentralization have been monitored, there have been investigated the institutional support of public regions' management, methodological approaches to assessment of public regional governance efficiency in implementation of the sustainable growth have been systematized.

Comparative analysis of the Black Sea region economic development has been made. Models of financial self-sufficiency and human wellbeing in the system of public regional management are characterized, conceptual framework of sustainable

regional development strategizing in the conditions of public management decentralization are defined, there are outlined the synergy models of economic, social and ecological vectors in strategy of sustainable regions' growth.

Key words: decentralization, public administration, region, regional economy, regional development, strategy, sustainable development.